

Transparency International - Česká republika

**JAK EFEKTIVNÍ JSOU ČESKÉ
A SLOVENSKÉ REPRESIVNÍ SLOŽKY?
STÍHÁNÍ KORUPCE A ZÁVAŽNÉ
HOSPODÁŘSKÉ KRIMINALITY –
SITUACE, POSTUPY A DOPORUČENÍ**

Transparency International - Česká republika
**JAK EFEKTIVNÍ JSOU ČESKÉ
A SLOVENSKÉ REPRESIVNÍ SLOŽKY?**
STÍHÁNÍ KORUPCE A ZÁVAŽNÉ
HOSPODÁŘSKÉ KRIMINALITY –
SITUACE, POSTUPY A DOPORUČENÍ

OBSAH

Předmluva <i>Adriana Krnáčová</i>	7
Analýza efektivity represe trestných činů veřejných činitelů a závažné hospodářské trestné činnosti (white-color crime) v České republice <i>JUDr. Ing. Josef Bečvář</i>	11
Analýza postupov zavedenia a vyhodnotenie efektivity špeciálnych jednotiek na Slovensku v súvislosti s bojom proti korupcii a závažným formám organizovanej kriminality <i>JUDr. Ján Hrivnák, JUDr. Vladimír Kuruc a JUDr. Peter Kysel</i>	69

PŘEDMLUVA

V rukou držíte publikaci, která obsahuje dvě studie o postupech orgánů činných v trestním řízení při vyšetřování trestných činů korupce a závažné hospodářské kriminality. Již na první pohled jsou patrné rozdíly v situaci v České republice a na Slovensku. Text českého autora analyzuje problém; slovenský text popisuje úspěšné zavedení nových institutů a institucí a výsledky jejich práce. Cílem tohoto srovnání není nekonstruktivní a prvoplánová kritika českých orgánů, jejich postupů a výsledků, z nichž si veřejnost může vyvodit často i nesprávné závěry. Cílem je podívat se na proces vyšetřování těchto trestných činů a na jeho odlišnosti v českém a slovenském prostředí.

Především však jde o to, otevřít diskusi, zda by nebylo užitečné zavést podobné instituty (speciální soud, prokuratura), jaké fungují na Slovensku, i v naší zemi. Je nesporné, že Slovensko se zavedením speciálních institutů zařadilo mezi země, které vykazují při vyšetřování korupčních případů vyšší úspěšnost. Speciální složky jsou veřejností vnímány pozitivně a ani politické tlaky, jejichž cílem bylo zpochybnit existenci těchto složek, nevyústily v avizované ukončení jejich činnosti.

Na konci srpna 2007 byla vládou schválena novela trestního řádu, do něhož se dostává tolik diskutovaný agent, nový nástroj, který by měl zefektivnit odhalování a usvědčování korupčních trestných činů. Zda bude agent využíván efektivně, nebo zda bude třeba přistoupit ke změně tohoto nástroje, to ukáže čas. Úspěšné a užitečné využívání tohoto i dalších, již existujících, nástrojů závisí na způsobu fungování policejních složek, což souvisí s jejich strukturou, řízením a také s působením možných nově vzniklých složek státního zastupitelství.

Naším záměrem není za každou cenu prosazovat nesporně úspěšnou slovenskou cestu, ani se vymezovat vůči snahám ze strany ústředních orgánů státní správy zavádět dílčí změny. Usilujeme o otevření širší diskuse nad současným (dodejme neuspokojivým) stavem českých orgánů činných v trestním řízení, nad možnostmi a řešeními, které by mohly vést ke zlepšení situace. Zejména je třeba mluvit o tom, zda vůbec existuje společná politická vůle vytvořit takové prostředí, v němž by příslušné orgány mohly svoji práci vykonávat profesionálně, kvalitně, nezávisle a ke spokojenosti občanů – daňových poplatníků.

Adriana Krnáčová

ČÁST PRVNÍ

**ANALÝZA EFEKTIVITY REPRESE
TRESTNÝCH ČINŮ VEŘEJNÝCH ČINITELŮ
A ZÁVAŽNÉ HOSPODÁŘSKÉ TRESTNÉ
ČINNOSTI (WHITE-COLOR CRIME)
V ČESKÉ REPUBLICCE**

PRO TRANSPARENCY INTERNATIONAL - ČESKÁ REPUBLIKA
ZPRACOVAL JUDR. ING. JOSEF BEČVÁŘ, PRAHA, SRPEN 2007

MÍSTO ÚVODU

Před několika málo týdny jsem byl osloven zástupci Transparency International - Česká republika, abych zpracoval analýzu efektivity represe trestných činů veřejných činitelů a závažné hospodářské trestné činnosti v České republice za posledních pět let. Ze zadání bylo zřejmé, že tento do určité míry specifický segment kriminality v České republice je neustále diskutovaným tématem, zvláště pak v období voleb. Každá politická strana a hnutí hlásá, že „zatočí“ s tímto druhem kriminality, přičemž některým se to povede lépe a některým hůře. A zde je již první kámen úrazu, neboť základním úkolem každé společnosti, tedy i české, je ujasnění si, jaká v současné době společnost je, jaký je její mravní stav a jaké sdílí hodnoty. Společnost na straně jedné tento druh kriminality odsuzuje a na straně druhé preferuje materiální hodnoty. Chceme-li se efektivně a účelně tohoto druhu kriminality zbavit, musíme nejprve začít sami u sebe, a to změnou hodnotových priorit, změnou úhlu pohledu na negativní projevy ve společnosti.

STRUČNÝ PŘEHLED NEJZÁVAŽNĚJŠÍCH KAUZ ZA SLEDOVANÉ OBDOBÍ A JEJICH VYÚSTĚNÍ

Výběr nejzávažnějších kauz za sledované období let 2002-2006 byl proveden podle kritéria významu mediálního dopadu na veřejné mínění v České republice, jakož i kritéria souvisejícího s neodůvodněnými průtahy trestního řízení. Součástí tohoto úzkého reprezentativního vzorku je i prezentace jednoho případu, který byl zpracován, vzhledem ke své náročnosti, v relativně krátké době, avšak s průlomovým výsledkem ve vztahu k náhradě škody.

STRUČNÝ PŘEHLED NEJZÁVAŽNĚJŠÍCH PŘÍPADŮ HOSPODÁŘSKÉ KRIMINALITY

Harvardské fondy

V letech 1996 až 1998 došlo jednáním dvou pachatelů z řad představitelů Harvardských investičních fondů k neoprávněným převodům veřejně obchodovatelných cenných papírů českých společností z portfolia investičních fondů na kyperské společnosti, které byly majetkově a personálně propojeny s podezřelými, aniž by došlo k adekvátnímu plnění ze strany nových nabyvatelů. Do portfolií investičních fondů byly přijaty veřejně neobchodovatelné cenné papíry kyperských společností, přičemž hodnota těchto kyperských společností nebyla nikterak zjištěna ani jinak prokazatelně doložena. Předmětným jednáním byla způsobena škoda nejméně 10,5 mld. Kč.

Shrnutí:

- V současné době je podána obžaloba, o které dosud není rozhodnuto.
- Jedním z důvodů takto dlouho probíhajícího přípravného řízení trestního je složitost proběhnuvších transakcí mezi investičními fondy a kyperskými společnostmi.
- Vede se řízení proti uprchlým pachatelům, kteří pobývají v tzv. offshorových oblastech.
- V předmětné věci probíhá celá řada právních pomoci, a to zejména do tzv. offshorových zemí, kde výsledek právní pomoci nelze předem předvídat.

Případ Dealing

V období roku 2000 dva pracovníci bankovního ústavu, kteří se zabývali operacemi na kapitálovém trhu, úmyslně porušili platné právní předpisy. Zkreslovali a zatajovali reálné výsledky z vlastního obchodování na účet banky se zahraničními cennými papíry, zejména s americkými a německými obligacemi. V těchto případech se jednalo o nevkládání uzavřených obchodů do evidenčního a účetního systému banky. Namísto toho vkládali úmyslně zkreslené údaje. Dále opakovaně překračovali stanovenou maximální hranici ztráty tzv. „stop loss“ (mezní limit ztráty). Obchodováním dvou pracovníků banky byla způsobena škoda ve výši cca 2,5 mld. Kč.

Shrnutí:

- Případ je v současné době pravomocně ukončen.
- Jednalo se o velmi sofistikovanou trestnou činnost, která i když je vnitřním kontrolním systémem společnosti odhalena, málokdy bývá nahlášena orgánům činným v trestním řízení, neboť zveřejněním negativních informací, které se vztahují k bance, dochází ke snížení její reputace.

- Jedná se v historii soudnictví o první případ, kdy soud v adhezním řízení rozhodl, ve vztahu k takto vysoké způsobené škodě, že pachatelé musí bance uhradit celou výši způsobené škody, což v tomto případě je cca 2,5 mld. Kč.

Investiční a poštovní banka a.s. (IPB)

Od roku 2000 probíhá vyšetřování celé řady rozsáhlých, právně a skutkově složitých případů souvisejících s činností vrcholového managementu a majoritního akcionáře banky. V této souvislosti lze uvést jeden z prověřovaných případů, kterým je prodej akcií pivovarnických společností z portfolia cenných papírů ovládaných bankou společností S.A.B. za cenu cca 23 mld. Kč. Podstata předmětné operace vychází z níže uvedených základních faktů:

1. Vyvedení cenných papírů z portfolia banky za cenu cca 7 mld. Kč, v „režii“ majoritního akcionáře banky.
2. Prodej vyvedených cenných papírů majoritním akcionářem banky společností S.A.B. za částku cca 23 mld. Kč.

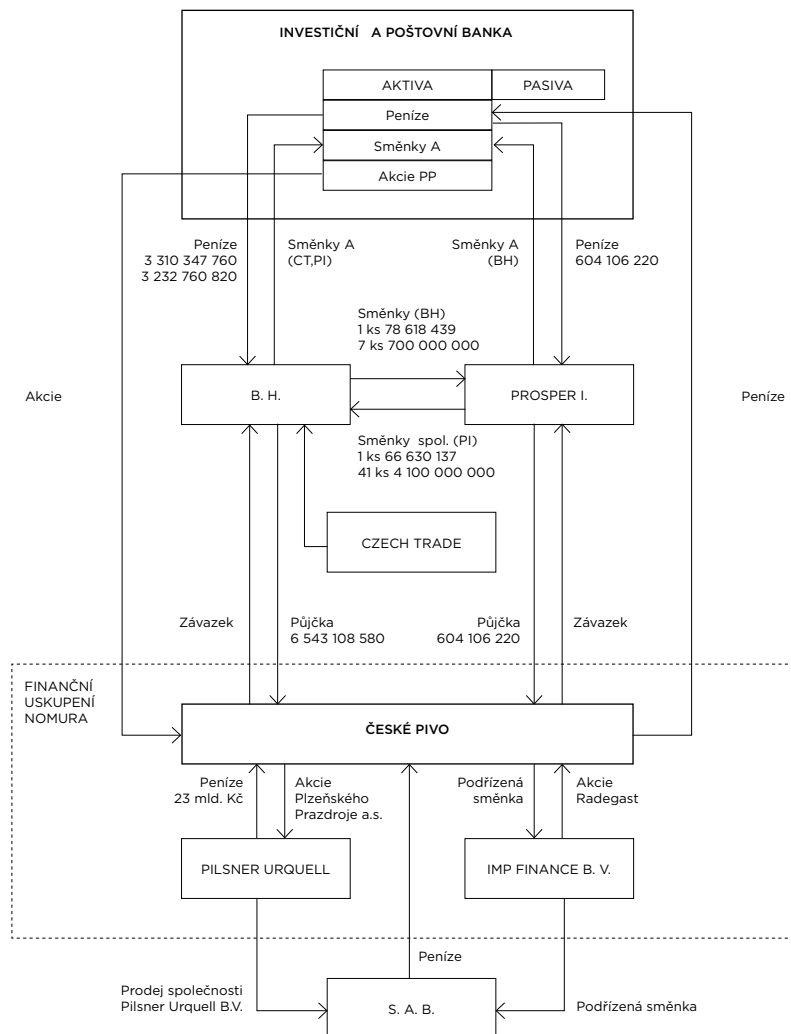
Složitost předmětného vyvedení cenných papírů českých pivovarnických společností z majetku banky znázorňuje schéma na protější straně.

Shrnutí:

- Uvedený případ rovněž není do dnešního dne ukončen. Navíc šetření trestné činnosti v IPB a.s. získalo novou dimenzi, kterou je uzavření tzv. „dohody o narovnání“, kde zástupci finančního uskupení Nomura požadovali po České republice beztrestnost svých manažerů, tzn. zastavení trestního stíhání zástupců Nomury v České republice formou udělení milosti prezidentem České republiky [§ 11 odst. 1 písm. a) tr. řádu]. Milost nebyla prezidentem republiky udělena.

- Jedná se o právně a skutkově složitý případ.
- V předmětné věci probíhá celá řada právních pomoci do tzv. off-shorových zemí, kde výsledek právní pomoci nelze předem předvídat.

PRODEJ AKCIÍ VYBRANÝCH ČESKÝCH PIVOVARŮ SPOLEČNOSTI S.A.B.

Případ Pozemkový fond

Na konci roku 2005 propukl skandál s vydáním pozemků okolo hlavního města Prahy. Šlo o náhrady za získané restituční nároky osobám zabývajícím se spekulativním obchodováním s pozemky. Největší část vydaných pozemků byla v pražské čtvrti Uhřetěves, kde za cca 4 mil. Kč byly fyzické osobě vydány pozemky v tržní hodnotě cca 1,5 mld. Kč, přičemž celkově bylo vydáno, na základě dočasně upravených pravidel Pozemkového fondu ČR, celkem 600 hektarů půdy po celé České republice.

Shrnutí:

- Impulsem k spekulativnímu získání pozemků bylo připravované ukončení vydávání jiných pozemků za získané restituční nároky, které vyústilo v dočasnou změnu vnitřních pravidel Pozemkového fondu ČR, která umožnila vydání důležitých pozemků souvisejících s připravovanými stavbami veřejné infrastruktury (rozšíření Letiště Praha nebo výstavba rychlostních a dálničních komunikací).
- Z vyhodnocení celého případu se lze domnívat, že se jednalo o předem dlouhodobě plánovanou akci s cílem osobního obohacení na úkor státu.
- V předmětné věci bylo podáno trestní oznámení, které se do současné doby prověřuje.

Případ ČKA – GALILEO

V březnu 2005 došlo k převodu finanční částky ve výši 0,5 mld. Kč z účtu společnosti GALILEO REAL k.s. na účet založený u zahraniční banky UBS A.G. ve Švýcarsku, a to bez vědomí vlastníka společnosti, kterým byl stát zastoupený Českou konsolidační agenturou.

Shrnutí:

- Předmětný převod takto vysoké finanční částky byl nahlášen finančně analytickým útvarům ministerstva financí jako neobvyklá transakce vykazující znaky podezřelého obchodu praní špinavých peněz.
- Policie ČR v rámci výkonu podpůrné operativně pátrací činnosti o možnosti ztráty dispozice nad hotovostí 0,5 mld. Kč již předem v dostatečném časovém předstihu věděla, ale nekonala, neboť dle dostupných informací nemohla objektivně vyhodnotit, zda se jedná o spáchání trestného činu, či nikoliv.
- V předmětné věci probíhá celá řada právních pomoci do zahraničí.
- V současné době stále probíhá přípravné řízení trestní – prověřování.

Případ Válčovny trub Chomutov

V roce 1997 došlo na Chomutovsku k akvizici strojírenského uskupení, kdy holdingová skupina CIMEX získala akcie mateřské společnosti VT DIOSS Chomutov. Následně na popud holdingového uskupení došlo k založení obdobné společnosti s podobným názvem v Karlových Varech, v působnosti jiného obchodního rejstříku, do které uskupení převedlo strukturovaná jednotlivá aktiva, jako HIM, NHIM, zásoby, lidské zdroje a ochrannou známku, avšak nepřevedlo závazky. Tímto krokem došlo ke strukturování aktiv a pasiv společnosti, jehož cílem bylo získání nadměrného odpočtu DPH formou vyhnutí se prodeji podniku, neboť prodej podniku byl od DPH dle tehdy platné právní úpravy osvobozen, a dále ponechání vybraných závazků, vyjma závazků IPB, na původní společnosti. Ta již nemohla generovat zisk, neboť veškerá aktiva byla převedena na jinou společnost.

Shrnutí:

- Případ, který se stal v roce 1997, dodnes není uzavřen, neboť nalézací a odvolací soud zde spáchání trestného činu pokusu daňového úniku nevidí, avšak Nejvyšší soud České republiky, v rámci rozhodování o mimořádných opravných prostředcích, zde spáchání daňového trestného činu spatřuje.

Případ daňového úniku formou dovozu PHM

V roce 2001 byla orgány činnými v trestním řízení zjištěna a zadokumentována trestná činnost spočívající v dovozu PHM, v nepřiznání a neodvedení nepřímých daní. Konkrétně v roce 2001 byla nově založena společnost, která měla v předmětu podnikání dovoz PHM ze zahraničí do České republiky. V této souvislosti společnost získala povolení nezajišťovat celní dluh v režimu volného oběhu u národního tranzitu. To bylo následně rozšířeno o povolení nezajišťovat celní dluh při nakládání se zbožím. Na takto vydaná povolení společnost v období let 2001 a 2002 dovezla ropné produkty, které posléze byly propuštěny do volného oběhu, aniž by byla řádně přiznána a odvedena DPH, spotřební daň a clo, čímž byla České republice způsobena škoda ve výši cca 533 mil. Kč.

Shrnutí:

- Jedná o typický případ spadající do doby, kdy ve velké míře docházelo k páchání takovéto trestné činnosti, přičemž tento případ do dnešní doby není ukončen. Přípravné řízení trestní neustále probíhá.
- Pachatelé využili tehdy platné právní úpravy, která byla nedokonalá. Jak bylo posléze prokázáno, k spáchání trestné činnosti jim nepřímo dopomohl úředník Generálního ředitelství cel, který již za své pochybení byl pravomocně odsouzen.

- Délka přípravného řízení trestního byla poznamenána několikerou změnou zpracovatelů případu ze strany policejního orgánu.

Případ Soudce

Orgány činné v trestním řízení v roce 2003 zaznamenaly a zadokumentovaly stálé zločinné spolčení, které mělo vlastní vnitřní organizační strukturu s rozdělením funkcí a dělbou činností, zaměřené na soustavné páchání hospodářské trestné činnosti. Toto zločinné spolčení mělo ve svých řadách soudce, správce konkurzní podstaty, okruh pracovníků pověřených správcem konkurzní podstaty a znalce na oceňování podniků, kteří v období let 2001 až 2003 na zakázku organizovali prohlašování a poté prováděli následné zpeněžování konkurzní podstaty vybraných obchodních společností. Celkem se prokázalo, že přivedli nebo se pokusili přivést do konkurzního řízení celkem sedm společností, včetně jednoho bankovního ústavu, a způsobili tak škodu nejméně 239,5 mil. Kč.

Shrnutí:

- Bylo zadokumentováno první zločinné spolčení páchající zejména hospodářskou kriminalitu.
- Poprvé se stalo, že podezřelým členem zločinného spolčení byl soudce.
- Ve společnosti se neustále mluvilo o tzv. konkurzních mafiích, ale nikdy se vyslovená podezření neprokázala, až na tento případ.
- Zločinné spolčení si vytipovávalo na základě vlastního uvážení společnosti, kde prostřednictvím nastrčených osob kupovalo pohledávky za takto vybranými společnostmi. Na ty poté podalo návrh na prohlášení konkurzu, který následně soudce prohlásil. Případně si management společnosti sám objednal konkurz u osob zapojených do zločinného spolčení s cílem vyvést si

bonitní aktiva a dále tak podnikat s nezadluženou společností.

- V současné době v hlavní věci probíhá hlavní líčení při pobočce krajského soudu v Táboře. Nelze s určitostí stanovit, kdy hlavní líčení skončí, neboť v předmětné věci byla intervenujícím státním zástupcem vyslovena podjatost soudce, o které musí rozhodnout Vrchní soud v Olomouci, neboť z rozhodování o stížnosti se Vrchní soud v Praze vyloučil. Dalším faktorem v předmětném hlavním líčení je věk předsedy senátu krajského soudu, který k 31. 12. 2007 odchází do důchodu. Dále probíhá další hlavní líčení ve věci přímo související s tímto případem (dopravní nehoda bývalého soudce Nejvyššího soudu v Brně) u Okresního soudu v Mělníku.

STRUČNÝ PŘEHLED NEJZÁVAŽNĚJŠÍCH PŘÍPADŮ KORUPCE

Případ Senátor

Případ trestné činnosti starosty byl spatřován v rozhodnutí zastupitelstva města co nejvýhodněji prodat akcie energetických společností, které byly v držení města. K tomuto účelu zastupitelstvo pověřilo starostu města, aby provedl vlastní prodej akcií energetických společností, včetně výběru nejvhodnějšího zájemce. Starosta obce vybral jako nejlepšího německého zájemce, který následně získal akcie energetických společností. V této souvislosti starosta obce, vedle řádné smluvní dokumentace, uzavřel s německým zájemcem smlouvu o zprostředkování a nechal si zaplatit provizi za zprostředkování prodeje ve výši cca 40 mil. Kč. Uvedená provize starostovi byla složena na zahraniční účet v SRN. Následně byly tyto finanční prostředky převedeny na zahraniční účet na Kypru a poté v Rakousku.

Shrnutí:

- Případ by nebyl odhalen, nebyť rakouských policejních složek zabývajících se legalizací výnosů z trestné činnosti. Po obdržení relevantních informací bylo v České republice zahájeno prověřování shora uvedené trestné činnosti.
- Vystaly procedurální překážky, jež souvisely s imunitou pachatele, neboť v době, kdy probíhalo přípravné řízení trestní, se pachatel stal voleným zástupcem v Parlamentu České republiky.
- Opět bylo zapotřebí vyžádat si celou řadu právních pomoci v zahraničí.
- V roce 2005 byla státním zástupcem podána obžaloba.

Případ Korupce ve fotbale

V roce 2004 byl jedním z nevýznamnějších a také bezesporu mediálně nejsledovanějších případů fotbalové korupce. V této specifické oblasti veřejného života se zejména jednalo o korupční jednání představitelů fotbalového klubu 1. FC SYNOT. Ve fotbalové korupci bylo stíháno šest osob pro trestný čin přijímání úplatku podle § 160 tr. zákona a tři osoby byly stíhány pro trestný čin podplácení podle § 161 tr. zákona.

Shrnutí:

- Jedná se o první takto rozsáhlý a zadokumentovaný případ v této oblasti společenského života v České republice.
- Pachatele se podařilo usvědčit za pomoci použití odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu dle § 88 tr. řádu.
- V neposlední řadě bylo zjištěno, že úplatky přijímal i jeden příslušník Policie České republiky, který v mimopracovní době vykonával činnost fotbalového rozhodčího.

Případ Kořistka

V roce 2004 se objevila na veřejnosti tzv. kauza Kořistka. Tehdejší člen Poslanecké sněmovny se svěřil redaktorovi MF DNES, že mu jedna z osob, jež lze označit jako lobbyisty, nabídla úplatek 10 mil. Kč a post velvyslance České republiky v Bulharsku, když pomůže svrhnout tehdejší koaliční vládu.

Shrnutí:

- Tento mediálně sledovaný případ lze označit za první případ s výrazným prvkem politické korupce v České republice.
- Případ svým rozměrem znamenal první otevřené konflikty ve strukturách státního zastupitelství a konflikty mezi orgány činnými v trestním řízení navzájem (státní zastupitelství, policie).
- Došlo k zahájení trestního stíhání, které bylo následně zastaveno.
- Pro úplnost lze tento případ porovnat s případem Ploc, kde se rovněž jednalo o tzv. politickou korupci, avšak v tomto případě došlo k odsouzení osoby, jež nabízela úplatek poslanci.

Případ Biolíh

Na podzim roku 2005 získal lobbyista finanční částku ve výši 15 mil. Kč, která podle Policie ČR měla sloužit k ovlivnění osob, jež se spolupodílely na rozhodování státních úřadů u veřejné zakázky výroby bioetanolu, pro kterou stát chystal nová regulační pravidla. Během vyšetřování se však neprokázalo, že by finanční prostředky sloužily jako úplatek k obstarání věci veřejného zájmu. Mělo se jednat o řádnou půjčku poskytnutou obchodní společností fyzické osobě.

Shrnutí:

- Případ „BIOLÍH“ byl hlavní součástí tzv. Kubiceho zprávy, zpracované policejním orgánem ÚOOZ SKPV, jejímž důvodem mělo být tvrzení, že organizovaný zločin prorůstá do státní správy.

- Jedná se o nový trend, ve kterém policejní orgán zabývající se organizovaným zločinem, zejména obecnou kriminalitou, vyšetřoval případ úplatkářství, aniž by s objasňováním a vyšetřováním tohoto druhu kriminality měl dostatečné praktické zkušenosti a znalosti.
- Trestní stíhání obviněných osob bylo dozorovým státním zástupcem zastaveno, neboť skutek není trestným činem.
- Lze se domnívat, že vyšetřování případu se ocitlo v důkazní nouzi, neboť se policejnímu orgánu nepodařilo dostatečně zadokumentovat, že obdržené finanční prostředky sloužily k uplácení osob spolupodílejících se na rozhodování o veřejné zakázce, která posléze nebyla ani realizována.

Případ 5 na stole českých

V únoru 2005 byly soukromou televizí NOVA odvysílány záběry skryté kamery, na kterých si bývalý ředitel Úřadu vlády České republiky měl říci polskému lobbyistovi o pět milionový úplatek za informace k privatizaci Unipetrolu polskou společností PKN Orlen, které by údajně obdržel na setkání s premiérem Vlády České republiky.

Shrnutí:

- Dle odvysílané nahrávky, která byla pořízena skrytou kamerou, byly orgány činnými v trestním řízení zahájeny úkony trestního řízení pro pokus trestného činu podvodu.
- Jedná se o první případ, kdy osoba vykonávající vysokou funkci na Úřadu vlády České republiky si takto říká o úplatek, který byl trestněprávně kvalifikován jako pokus trestného činu podvodu.
- Případ byl ze strany policejního orgánu ÚOKFK SKPV ukončen s návrhem na podání obžaloby, která následně byla podána, avšak příslušným soudem byla věc vrácena k doplnění do přípravného řízení trestního.

SOUČASNÝ STAV REPRESIVNÍCH SLOŽEK (POLICIE, STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ, SOUDY)

Současným typickým projevem represivních složek státu je jejich neochota přizpůsobit se změnám ve společnosti. Do dnešního dne není zpracován ucelený plán reformy represivních složek státu, a to i přesto, že v současné době lze pozorovat neustálé provádění změn. Tyto změny se však týkají pouze organizačních struktur. Nejde o komplexní změnu, kterou je zapotřebí učinit, aby došlo k naplnění základního poslání těchto represivních složek, kterým je služba veřejnosti.

Základním problémem represivních složek je neochota opouštět struktury, které se v minulosti osvědčily. Převládá názor, že nově zaváděné struktury nejsou lepší než struktury doposud nastavené, proto se do represivních složek státu nedaří prosazovat nové způsoby a metody práce.

SOUČASNÝ STAV POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY

Současný stav vybraných policejních orgánů¹ je doprovázen níže definovanými problémy, které v naprosté většině mají negativní vliv na odhalování a vyšetřování pachatelů trestné činnosti.

Základním problémem je neustálé, až tvrdošijné setrvávání na stávajících strukturách. Projevují se tendence posilování stávajících struktur,² zvyšování rozpočtu represivních složek, a to zejména

1) Vybrané policejní orgány: útvary Policie České republiky, útvary Inspekce ministra vnitra a pověřené orgány celní správy.

2) V minulosti se neustále navyšovaly početní stavy represivních složek, zejména Policie České republiky, aniž by se nejdříve vyhodnocovala efektivita činnosti a rozdělení sil a prostředků. Důkazem může být přesun cca 200 pracovních míst z podřízenosti Ministerstvu financí ČR do

Policie České republiky,³ nesystémového rozšiřování kompetencí Policie České republiky,⁴ jakož i vydávání podrobnějších a mnohdy omezujících interních aktů řízení.

Důsledkem těchto dobou nahromaděných přístupů je rostoucí počet nejrůznějších organizačních součástí Policie ČR na všech úrovních, doprovázený zvýšeným počtem reorganizačních opatření. Příkladem může být počet provedených vnitřních reorganizací útvaru odhalování korupce a finanční kriminality služby kriminální policie a vyšetřování (viz tabulka 1).

V této souvislosti platí zákonitost, že každý zásah do organizační struktury přináší krátkodobý pokles výkonnosti předmětné organizační struktury, neboť se navzájem hledají jak formální, tak i neformální vazby v horizontální a vertikální úrovni. To lze charakterizovat tak, že se znovuvytvoří vazby jak mezi členy nově koncipované organizační struktury, tak i mezi touto organizační strukturou a ostatními orgány činnými v trestním řízení i dalšími orgány a institucemi kooperujícími s nově koncipovanou organizační strukturou.

podřízenosti Ministerstvu vnitra ČR, který byl umožněn uvolněním dostatečného početního stavu celníků, způsobeným vstupem ČR do EU, což následně vedlo k zřízení tzv. „finanční policie“.

3) Důkazem tohoto tvrzení je sledování nárůstu rozpočtových prostředků Policie České republiky v předchozích pěti letech, a to zejména v oblasti provozních výdajů na úkor investičních výdajů.

4) Důkazem tohoto tvrzení je ustanovení § 24 odst. 5 písm. f) z. č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů, které zní: Povinnosti zachovávat mlčenlivost se nelze dovolávat vůči specializovaným policejním složkám určeným ministrem vnitra: 1. pro vyhledávání legalizace výnosů z trestné činnosti; 2. pro boj proti teroristickým aktivitám a vyhledávání zdrojů, z nichž jsou financovány; 3. pro boj se závažnou hospodářskou trestnou činností, korupcí* a organizovaným zločinem, pokud tato složka požaduje údaje potřebné pro řízení o trestných činech spáchaných v oblastech uvedených pod body 1 až 3.

**V současné době trestní zákon pojmově vymezí korupce neupravuje. Korupce není hmotně právní termín českého trestního práva, avšak pojmově vymezí korupce je definováno v mezinárodních oblastech práva občanského (čl. 2 občanskoprávní úmluvy o korupci publikované pod č. 3/2004 Sb.m.s.) a trestního (trestněprávní úmluva o korupci publikovaná pod č. 70/2002 Sb.m.s., která definuje místo korupce aktivní a pasivní úplatkářství tuzemských veřejných činitelů [čl. 2 a čl. 3 předmětné smlouvy], nebo úmluva o boji proti podplácení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních podnikatelských transakcích publikovaná pod č. 25/2000 Sb.m.s.č.).*

TABULKA 1 REORGANIZACE ÚTVARU ODHALOVÁNÍ KORUPCE
A FINANČNÍ KRIMINALITY SLUŽBY KRIMINÁLNÍ POLICIE A VYŠETŘOVÁNÍ

1. 1. 2002	Transformace služby pro odhalování korupce a závažné hospodářské trestné činnosti na útvar pro odhalování korupce a závažné hospodářské trestné činnosti služby kriminální policie a vyšetřování.
15. 3. 2003	Splynutí úřadu finanční kriminality a ochrany státu služby kriminální policie a vyšetřování s úvarem pro odhalování korupce a závažné hospodářské trestné činnosti služby kriminální policie a vyšetřování a vytvoření nového policejního orgánu pod názvem útvar odhalování korupce a finanční kriminality služby kriminální policie a vyšetřování.
1. 7. 2004	Rozdělení útvaru odhalování korupce a finanční kriminality služby kriminální policie a vyšetřování v souvislosti se vznikem útvaru odhalování nelegálních výnosů a daňové kriminality služby kriminální policie a vyšetřování, tzv. „finanční policie“.
1. 5. 2006	Reorganizace útvaru odhalování korupce a finanční kriminality služby kriminální policie a vyšetřování, jejímž cílem mělo být zefektivnění a zkvalitnění dosavadní činnosti útvaru.
1. 1. 2007	Sloučení útvaru odhalování korupce a finanční kriminality služby kriminální policie a vyšetřování s částí útvaru odhalování nelegálních výnosů a daňové kriminality služby kriminální policie a vyšetřování.

Pokud je pokles výkonnosti dlouhodobější (z praxe dovozují delší než jeden rok), lze provedenou změnu organizační struktury označit jako nesystémovou, tedy nesprávnou.

Zásadní disproporce a základní chyby lze spatřovat ve vytváření organizačních struktur, které nekorespondují s organizačními strukturami ostatních orgánů státní správy, popřípadě samosprávy, což vede k vyšší náročnosti logistické podpory a tímto i k sekundárnímu nárůstu nákladů na správu a provoz policie. Tento organizační chaos, pokud jej můžeme takto označit, je projevem základní neznalosti jednotlivých procesů a struktur policie, v kontextu s nekonceptností vnitřní bezpečnostní politiky státu, ve vztahu k Policii České republiky. V této souvislosti si musíme uvědomit, že například nelze na straně jedné vytvářet jednotlivé krajské správy, podle členění vyšších samosprávných územních celků (krajů), a na straně druhé poslouchat prohlášení o prosazování vzniku tzv. metropolitní policie, tedy společné Policie České republiky

a městské policie pod jednotným řízením místní samosprávy. Neefektivnost v činnosti práce policie lze spatřovat v překrývání kompetencí Policie České republiky s některými kompetencemi městské a obecní policie. Kladně lze hodnotit v této souvislosti skutečnost, že odpovědní představitelé výkonné moci si toto uvědomují a činní kroky k nápravě.

Personální obraz současné Policie České republiky je poznamenán nadprůměrným odchodem příslušníků Policie České republiky, který je způsobem zejména nabytím účinnosti nového služebního zákona,⁵ který zásadně mění nároky související s odchodem příslušníků ze služebního poměru. Tento efekt dopadu služebního zákona je umocněn disproporčním platovým ohodnocením příslušníků Policie České republiky.

Nezanedbatelným důsledkem současného stavu Policie České republiky je nekonceptnost specializačních a vzdělávacích programů, tedy celkové odborné připravenosti příslušníků podílejících se na odhalování závažné hospodářské trestné činnosti. V této oblasti současného stavu vzdělávání policie lze spatřovat níže uvedené skutečnosti:

- Příslušníci si mnohdy doplňují vysokoškolské vzdělání, které předepisuje současný služební zákon, při výkonu služby.
- Obor vysokoškolského studia je často odlišný od oboru, který by byl upotřebitelný na příslušném služebním místě.
- Po ukončení studia se stává, že příslušníci opouštějí policii, neboť dostávají lepší pracovní nabídky.

Shrneme-li tyto skutečnosti, lze prohlásit, že policie investuje do vzdělání svých příslušníků, kteří namísto vrácení investice formou výkonu služby pro občany a stát odcházejí do privátní sféry.

5) Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků ozbrojených sborů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen služební zákon).

V neposlední řadě lze zaznamenat výrazný trend neefektivního nakládání s finančními prostředky, jejichž alokace je mnohdy neuvážená a nekonceptní.

SOUČASNÝ STAV STÁTNÍHO ZASTUPITELSTVÍ

Současný stav struktury státního zastupitelství lze charakterizovat jako konzistentní a ve vztahu k organizačním strukturám vyvážený. Na straně druhé je však možné sledovat určitou zkostnatělost, která se projevuje nerefluktováním na důležité potřeby efektivního a profesionálního výkonu státní správy v této oblasti.

Kladně lze hodnotit personální stabilitu všech soustav státního zastupitelství, která je způsobena odpovídajícím finančním ohodnocením ve vztahu k vykonávané práci a odpovědnosti.

Rovněž pozitivně lze hodnotit odbornou úroveň a nástavbové specializační vzdělávací programy na úrovni všech stupňů soustavy státního zastupitelství.

Negativně lze vnímat zakotvení institucionálního rámce speciálních odborů v rámci soustavy státního zastupitelství. Zde se zejména jedná o institucionálně právní rámec organizační struktury, která vyžaduje hlubší zakotvení prvku tzv. exterritoriality mimo běžnou organizační strukturu z důvodu eliminace místních vlivů, a institucionálně právní rámec zakotvení vedoucího organizační složky těchto odborů z důvodu neovlivnitelnosti, neboť jmenování a odvolávání vedoucích pracovníků těchto speciálních odborů spadá do výlučné kompetence vedoucího zástupce té či oné organizační složky státního zastupitelství,⁶ přičemž odvolávání a jmenování jiných vedoucích státních zástupců nižších organiza-

6) Nejvyšší státní zastupitelství v Brně, Vrchní státní zastupitelství v Olomouci, Vrchní státní zastupitelství v Praze.

ních složek struktury státního zastupitelství (okres, kraj) se děje institucionálně lépe upravenou formou.⁷

Negativně lze v soustavě státního zastupitelství vnímat nedostatek finančních prostředků na zavádění prvků e-governmentu do této oblasti státní správy. Chybí propojení informačních systémů orgánů činných v trestním řízení.⁸

SOUČASNÝ STAV SOUDŮ

Česká republika se potýká s celou řadou problémů vycházejících z nedostatečného a netransparentního legislativního prostředí, které je umocněno nízkou mírou vymahatelnosti práva. Současný stav justice v takto nastaveném legislativním prostředí není schopen zajistit rychlý průchod spravedlnosti, což se nejvíce projevuje u soudů, které pracují mnohdy pomalu a neefektivně. Nemalý podíl na práci soudů má i nadměru přeformalizované soudní řízení.

7) Institucionální rámec jmenování a odvolávání vedoucího státního zástupce nižších organizačních složek struktury státního zastupitelství upravuje ustanovení § 10 z. č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů:

- Krajské státní zástupce jmenuje ministr spravedlnosti na návrh vrchního státního zástupce, který stojí v čele vrchního státního zastupitelství, v jehož obvodu má být krajský státní zástupce jmenován.
- Okresní státní zástupce jmenuje ministr spravedlnosti na návrh krajského státního zástupce, který stojí v čele krajského státního zastupitelství, v jehož obvodu má být okresní státní zástupce jmenován.
- Ministr spravedlnosti může vrchního státního zástupce, krajského státního zástupce a okresního státního zástupce z této funkce odvolat, pokud závažným způsobem poruší povinnosti vyplývající z výkonu funkce vedoucího státního zástupce; nejde-li o odvolání z důvodu porušení povinností při výkonu státní správy státního zastupitelství, činí tak na návrh vedoucího státního zástupce, který je oprávněn navrhnout jmenování do funkce, z níž má být vedoucí státní zástupce odvolán.
- Ministr spravedlnosti může jmenovat nebo odvolat krajského nebo okresního státního zástupce též na návrh nejvyššího státního zástupce.
- Náměstky vrchních státních zástupců, krajských státních zástupců a okresních státních zástupců jmenuje a odvolává ministr spravedlnosti na návrh vedoucího státního zástupce, o jehož náměstka se jedná.

8) Orgány činnými v trestním řízení lze rozumět policejní orgán, státní zástupce a soud (§ 12 odst. 1 tr. řádu).

Negativem současného stavu soudů je nízká specializace soudců na nejzávažnější formy hospodářské trestné činnosti a korupce, neboť tato oblast kriminality vyžaduje velmi specifické znalosti ekonomických procesů a způsoby chápání korupčních procesů ve společnosti.

V poslední době můžeme pozorovat signály, které vypovídají o změnách v oblasti personálních struktur soudů, zejména se jedná o tendence snižování početního stavu soudců, aniž by byla koncepčně zajištěna odpovídající změna v příslušné legislativní oblasti. Tyto negativní signály vypovídají o nekoncepčnosti řízení justice. Nelze provést snížení počtu soudců, aniž by bylo odpovídajícím způsobem předem stanoveno, kdo převezme výkon příslušné agendy.

PŮSOBNOST REPRESIVNÍCH SLOŽEK V TRESTNÍM PROCESU

Věcná příslušnost soudů

Současný trestní řád vymezuje věcnou příslušnost soudů tak, že řízení v prvním stupni koná, jestliže trestní řád dále nestanoví něco jiného, okresní soud (§ 16 tr. řádu).

Dále trestní řád uvádí, že v prvním stupni řízení o trestných činech koná krajský soud, pokud na ně zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož dolní hranice činí nejméně pět let, nebo pokud za ně lze uložit výjimečný trest. Dále krajský soud koná řízení v prvním stupni o trestných činech vlastizrady, rozvracení republiky, teroru, záškodnictví, sabotáže, vyzvědačství, ohrožení utajované informace, genocidia a trestných činů podle § 1 zákona č. 165/1950 Sb., na ochranu míru, spáchaných prostřednictvím směnek, šeků a jiných cenných papírů, derivátů a jiných hodnot obchodovatelných na kapitálovém trhu nebo jejich padělků a napodobenin,

pokud jejich zákonným znakem je způsobení značné škody nebo získání značného prospěchu a porušování předpisů o nakládání s kontrolovaným zbožím a technologiemi podle § 124a až 124c, porušování předpisů o zahraničním obchodu s vojenským materiálem podle § 124d až 124f, porušování závazných pravidel hospodářského styku podle § 127, zneužívání informací v obchodním styku podle § 128, nekalé soutěže podle § 149 trestního zákona, i to tehdy, je-li dolní hranice trestu odnětí svobody nižší. Krajský soud koná v prvním stupni řízení též o dílčích útocích pokračujícího trestného činu, jestliže postupem podle § 37a trestního zákona přichází v tomto řízení v úvahu rozhodnutí o vině některým z trestných činů charakterizovaných trestem odnětí svobody, jehož dolní hranice činí nejméně pět let, nebo výjimečným trestem (§ 17 tr. řádu).

Věcná příslušnost státního zastupitelství

Příslušnost státních zastupitelství je koncipována na principu, že sídla státních zastupitelství a obvody jejich územní působnosti se shodují se sídly a obvody soudů, přičemž státní zastupitelství je příslušné k zastupování státu u soudu, u něhož toto státní zastupitelství působí, pokud zvláštní právní předpis nestanoví jinak (§ 7 z. č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů).

Věcná příslušnost je stanovena tak, že k výkonu dozoru nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení trestním je příslušný státní zástupce přidělený ke státnímu zastupitelství, které působí při soudu, jenž by byl příslušný konat ve věci po podání obžaloby řízení v prvním stupni, pokud vyhláška nestanoví jinak (§ 12 odst. 1 z.č. 283/1993 Sb.).

Zvláštním předpisem upravujícím věcnou příslušnost je vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství

a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli, ve znění pozdějších předpisů.

Vzhledem ke koncipování věcné příslušnosti státních zastupitelství považují za důležité upozornit na vymezení působnosti speciálních odborů vrchních státních zastupitelství. Věcná příslušnost je koncipována tak, že k výkonu dozoru nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení ve věcech úmyslných trestných činů:

1. spáchaných při činnosti banky, investiční společnosti nebo investičního fondu, obchodníka s cennými papíry, pojišťovny, zdravotní pojišťovny, penzijního fondu, stavební spořitelny anebo spořitelního a úvěrního družstva, byla-li jimi způsobena škoda nejméně 100 mil. Kč,
2. fyzických nebo právnických osob spáchaných v souvislosti s neoprávněným výkonem činnosti subjektů uvedených v písmenu a), byla-li jimi způsobena škoda nejméně 100 mil. Kč,
3. jimiž byla způsobena na majetku nebo majetkovém podílu státu škoda nejméně 50 mil. Kč,
4. podle hlavy druhé nebo deváté zvláštní části trestního zákona, jestliže byly spáchány ve prospěch zločinného spolčení, a dále trestných činů zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 trestního zákona nebo trestných činů podplácení, přijímání úplatku nebo nepřímého úplatkářství podle § 160 až 162 trestního zákona, pokud byly spáchány v souvislosti s odhalováním či vyšetřováním trestných činů podle hlavy druhé nebo deváté zvláštní části trestního zákona,
5. jimiž byly dotčeny finanční nebo ekonomické zájmy EU, je příslušný státní zástupce vrchního státního zastupitelství, v jehož obvodu je nižší státní zastupitelství, které by bylo jinak ve věci příslušné.

Vrchní státní zastupitelství je příslušné ve věci některého z trestných činů uvedených v předchozích písmenech i k výkonu dozoru

nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení a k úkonům před zahájením trestního stíhání též ve věcech dalších trestných činů, ohledně nichž je konáno společné řízení, nebude-li věc vyloučena ze společného řízení.

Vrchní státní zastupitelství může po předchozím souhlasu nejvyššího státního zástupce rozhodnout, že k výkonu dozoru nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení ve věcech trestných činů uvedených v předchozích písmenech, v nichž by jinak bylo příslušné nižší státní zastupitelství a jeho příslušnost je určena podle zásad uvedených v §§ 12, 14 a 16 vyh. č. 23/1994 Sb., bude dále příslušné vrchní státní zastupitelství.

Dále, vyžaduje-li to závažnost, skutková či právní složitost věci, může vrchní státní zastupitelství s předchozím souhlasem nejvyššího státního zástupce rozhodnout o tom, že je příslušné k výkonu dozoru nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení ve věcech specifikovaných výše, i když jimi byla způsobena škoda nižší než 100 mil. Kč, nebo pokud vznikne škoda na majetku nebo na majetkovém podílu státu nižší než 50 mil. Kč, nebo pokud na majetku jiného subjektu vznikne škoda alespoň 50 mil. Kč. (§ 15 vyhlášky č. 23/1994 Sb.).

Věcná příslušnost orgánů Policie České republiky

Jedním z interních normativních předpisů, které upravují příslušnost policejních orgánů, je Závazný pokyn policejního prezidenta č. 130/2001, kterým se upravuje postup Policie České republiky při plnění úkolů v trestním řízení, ve znění pozdějších změn a doplňků. V této souvislosti je nutno upozornit i na skutečnost, že existují další interní akty řízení policejního prezidenta, které mají zásadní význam pro ujednocení a provádění některých úkonů v trestním řízení. Tento stav proto vypovídá o nekonceptnosti a nejednotnosti postupu Policie ČR v oblasti trestního řízení.

ÚKOLY POLICEJNÍCH ORGÁNŮ POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY
- OKRESNÍCH (OBVODNÍCH, MĚSTSKÝCH) ŘEDITELSTVÍ

Úkoly policejních orgánů plní v rámci Policie České republiky – okresních (obvodních, městských) ředitelství policisté zařazení u

a) obvodních (místních) oddělení Policie České republiky a oddělení železniční policie Policie České republiky, a to šetřením a prověřováním trestných činů, na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři roky, s výjimkou

1. trestných činů uvedených v hlavě první a druhé zvláštní části trestního zákona,
 2. trestných činů uvedených v oddílu třetím a pátém hlavy třetí zvláštní části trestního zákona,
 3. trestných činů
 - 3.1. zneužívání pravomoci veřejného činitele (§ 158),
 - 3.2. maření úkolu veřejného činitele z nedbalosti (§ 159),
 - 3.3. ohrožení a poškození životního prostředí (§ 181a a 181b),
 - 3.4. poškozování lesa těžbou (§ 181c),
 - 3.5. nakládání s odpady (§ 181e),
 - 3.6. neoprávněného nakládání s chráněnými a volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami (§ 181f),
 - 3.7. nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů (§187a),
 - 3.8. šíření toxikomanie (§ 188a),
 - 3.9. opilství (§201 a),
 - 3.10. ohrožování mravnosti (§ 205),
 - 3.11. nedovoleného nakládání s tkáněmi a orgány (§209a),
 - 3.12. nedovoleného nakládání s lidským embryem a lidským genomem (§ 209b),
 - 3.13. týrání svěřené osoby (§ 215),
 - 3.14. týrání osoby žijící ve společně obývaném domě (§ 215a),
 - 3.15. únosu (§216),
 - 3.16. obchodování s dětmi (§ 216a),
 - 3.17. ohrožování mravní výchovy mládeže (§ 217),
 - 3.18. svádění k pohlavnímu styku (§ 217a),
 - 3.19. krádeže (§ 247) se škodou převyšující 200 000 Kč,
 - 3.20. zpronevěry (§ 248) se škodou převyšující 200 000 Kč,
 - 3.21. podvodu (§ 250) se škodou převyšující 200 000 Kč,
 - 3.22. pojistného podvodu (§ 250a),
 - 3.21. úvěrového podvodu (§ 250b),
 - 3.22. legalizace výnosů z trestné činnosti (§ 252a),
 - 3.23. porušování povinnosti při správě cizího majetku (§ 255a),
 - 3.24. poškozování věřitele (§ 256),
 - 3.25. zvýhodňování věřitele (§ 256a),
 - 3.26. pletichy při řízení konkursním a vyrovnávacím (§ 256b),
 - 3.27. předlužení (§256c),
 - 3.28. mučení a jiného nelidského a krutého zacházení (§ 259a),
 - 3.29. podpory a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka (§261 a),
 4. trestných činů (provinění) spáchaných osobou mladistvou,
 5. činů jinak trestných, kterých se dopustila osoba mladší 15 let,
 6. trestných činů, které spadají do příslušnosti jiných organizačních článků policejních orgánů,
- b) oddělení (odborů) obecné kriminality, oddělení (odborů) hospodářské kriminality, skupin případových analýz a teritoriálních oddělení služby kriminální policie a vyšetřování, a to vyšetřováním trestných činů, o kterých v prvním stupni koná řízení okresní soud, a též šetřením a prověřováním trestných činů,
1. uvedených pod písmenem a) body 1. až 5., nebo
 2. pokud jim byly oznámeny a pokud u nich zákon stanoví trest

- odnětí svobody, jehož horní hranice přesahuje tři roky, nebo
3. které samy odhalí, nebo
 4. které jim byly předány z důvodu věcné a místní příslušnosti, nebo
 5. které jimi byly převzaty rozhodnutím vedoucího pracovníka, nebo
 6. které jim byly přikázány rozhodnutím nadřízeného vedoucího pracovníka, nebo
 7. o nichž bylo zjištěno, že byly spáchány jako organizovaná nebo pokračující trestná činnost, s přihlédnutím k závažnosti a hospodárnosti, nebo
 8. jde-li o případy
 - 8.1. sebevražď,
 - 8.2. nálezů neznámých mrtvol,
 - 8.3. náhlých úmrtí, pokud mají být policií šetřena nebo prověřována,
 - 8.4. úmrtí nebo těžké újmy na zdraví při pracovních úrazech a pokud tyto úkoly nepřevzaly jiné policejní orgány, např. policejní orgány správ krajů a správy hl.m. Prahy nebo ÚOOZ SKPV.

ÚKOLY POLICEJNÍCH ORGÁNŮ POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY
- SPRÁV KRAJŮ A SPRÁVY HL. M. PRAHY

Úkoly policejních orgánů plní v rámci Policie České republiky – správ krajů a správy hl. m. Prahy (dále jen správa kraje) policisté zařazení u odborů obecné kriminality, odborů hospodářské kriminality, oddělení případových analýz a informatiky, teritoriálních odborů a oddělení služby kriminální policie a vyšetřování a odboru odhalování závažné obecné kriminality služby kriminální policie a vyšetřování a odboru vyšetřování dopravních nehod služby

kriminální policie a vyšetřování správy hl. m. Prahy, a to šetřením, prověřováním a vyšetřováním trestných činů, o kterých v prvním stupni koná řízení krajský soud, a u odboru vyšetřování dopravních nehod služby kriminální policie a vyšetřování správy hl. m. Prahy i okresní soud,

1. které samy odhalí, nebo
2. které jim byly předány z důvodu věcné a místní příslušnosti, nebo
3. které jimi byly převzaty rozhodnutím vedoucího pracovníka, nebo
4. které jim byly přikázány rozhodnutím nadřízeného vedoucího pracovníka, nebo
5. o nichž bylo zjištěno, že byly spáchány jako organizovaná nebo pokračující trestná činnost, s přihlédnutím k rozsáhlosti a závažnosti, nebo
6. trestných činů v působnosti okresního soudu, které
 - 6.1. jimi byly převzaty rozhodnutím vedoucího pracovníka, nebo které
 - 6.2. jim byly přikázány rozhodnutím nadřízeného vedoucího pracovníka nebo státního zástupce, pokud tyto úkoly nepřevzaly policejní orgány s působností na celém území státu.

ÚKOLY POLICEJNÍCH ORGÁNŮ SLUŽBY KRIMINÁLNÍ POLICIE
A VYŠETŘOVÁNÍ ÚTVARŮ POLICIE S PŮSOBNOSTÍ NA CELÉM
ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Úkoly policejních orgánů plní v rámci služby kriminální policie a vyšetřování útvarů policie s působností na celém území České republiky policisté zařazení u

a) útvaru odhalování korupce a finanční kriminality služby kriminální policie a vyšetřování a jeho expozitur, a to šetřením, prověřováním a vyšetřováním

1. úmyslných trestných činů, u nichž je k výkonu dozoru příslušný státní zástupce vrchního státního zastupitelství nebo u kterých vrchní státní zastupitelství, v jehož obvodu je nižší státní zastupitelství, které by bylo jinak ve věci příslušné, rozhodlo, že k výkonu dozoru bude příslušné toto nižší státní zastupitelství, s výjimkou padělání a pozměňování peněz a jiných platebních prostředků, pokud nebyly spáchány v souvislosti s trestnými činy v příslušnosti útvaru,
2. úmyslných trestných činů a trestných činů spáchaných v souvislosti s korupčním jednáním, je-li z jejich spáchání podezřelý soudce nebo státní zástupce,
3. trestných činů podplácení, přijímání úplatku a nepřímého úplatkářství (§ 160 až 162 trestního zákona), zneužívání pravomoci veřejného činitele a maření úkolu veřejného činitele z nedbalosti (§ 158 a 159 trestního zákona) spáchaných v souvislosti s výkonem pravomoci volených nebo jmenovaných funkcionářů státní správy nebo samosprávy, které jsou mu povinně zaslány policejními orgány útvarů s územně vymezenou působností, o nichž po posouzení nerozhodne o jejich postoupení dle místní a věcné příslušnosti jinému policejnímu orgánu,
4. trestných činů spáchaných v souvislosti s legalizací výnosů z trestných činů uvedených v bodech 1. až 3.,
5. trestných činů,
 - 5.1. které odhalí vlastním šetřením, pokud nerozhodne o jejich postoupení dle místní a věcné příslušnosti jinému policejnímu orgánu,
 - 5.2. které mu byly oznámeny Finančně analytickým útvarem Ministerstva financí, pokud spadají do působnosti útvaru,

5.3. které převezme nebo si je vyžádá,

5.4. které mu byly přikázány rozhodnutím nadřízeného vedoucího pracovníka nebo státního zástupce,

b) útvaru pro odhalování organizovaného zločinu služby kriminální policie a vyšetřování a jeho expozitur, a to šetřením, prověřováním a vyšetřováním trestné činnosti zločinných společen, zvláště závažných a organizovaně páchaných trestných činů, v oblasti

- násilných projevů, vydírání a nástražných výbušných systémů užitých proti životu, zdraví nebo majetku,
- nedovoleného obchodování se zbraněmi, výbušninami, štěpnými materiály a jinými nebezpečnými látkami,
- nelegální migrace a obchodu s lidmi,
- terorismu a extremismu,
- padělání a pozměňování peněz a jiných platebních prostředků,
- financování terorismu,
- nelegálních výnosů získaných trestnou činností v působnosti útvaru,
 1. které odhalí vlastním šetřením, pokud spadají do působnosti útvaru, nebo
 2. které převezme na základě rozhodnutí ředitele útvaru, nebo
 3. které převezme od zpravodajských služeb, nebo
 4. u kterých to vyžaduje operativní situace, nebo
 5. o nichž bylo zjištěno, že byly spáchány jako organizovaná nebo pokračující trestná činnost, na teritoriu více krajů nebo s mezinárodním prvkem, pokud spadají do působnosti útvaru, nebo
 6. které byly přikázány rozhodnutím nadřízeného vedoucího pracovníka nebo státního zástupce.

ÚKOLY POLICEJNÍCH ORGÁNŮ POLICEJNÍHO PREZIDIA ČESKÉ REPUBLIKY

Úkoly policejních orgánů plní v rámci Policejního prezidia České republiky (dále jen policejní prezidium) policisté zařazení u odboru obecné kriminality a odboru hospodářské kriminality úřadu služby kriminální policie a vyšetřování (dále jen úřad), a to šetřením, prověřováním a vyšetřováním trestných činů,

1. které jím byly převzaty na základě rozhodnutí ředitele úřadu a se souhlasem náměstka policejního prezidenta pro trestní řízení nebo policejního prezidenta, nebo
2. které byly přikázány rozhodnutím náměstka policejního prezidenta pro trestní řízení nebo policejního prezidenta.⁹

Věcná příslušnost pověřených orgánů celní správy

Věcná příslušnost pověřených celních orgánů v postavení policejních orgánů je vymezena v ustanovení § 12 odst. 2 tr. řádu. Pověřené celní orgány provádí úkony trestního řízení u všech trestných činů spáchaných porušením celních předpisů a předpisů o dovozu, vývozu nebo průvozu zboží, a to i v případech, kdy se jedná o trestné činy příslušníků ozbrojených sil nebo ozbrojených sborů a služeb. Dále provádí úkony trestního řízení u všech trestných činů spáchaných porušením právních předpisů při umístění a pořízení zboží v členských státech Evropského společenství, je-li toto zboží doprovázeno přes státní hranici České republiky, a to v případech, kde jsou porušeny daňové předpisy a kde jsou celní orgány správcem daně podle zvláštních předpisů. Pověřené celní orgány jsou oprávněny ke všem úkonům trestního řízení patřícím do působnosti policejního orgánu, není-li dále v trestním řádu stanoveno

9) Závazný pokyn policejního prezidenta č. 130/2001 Sb., kterým se upravuje postup Policie České republiky při plnění úkonů v trestním řízení, ve znění pozdějších změn a dodatků.

jinak. Jedná se zejména o tyto skutkové podstaty trestných činů § 124, § 124a-c, § 145a, § 148, § 148a, § 150, § 151, § 152 a § 176 trestního zákona.

Hlavní nedostatky vymezení příslušnosti represivních složek

Zhodnotíme-li stávající rozdělení věcné příslušnosti jednotlivých represivních složek, lze konstatovat následující zjištění:

- V soustavě soudů není dostatečně zohledněna specializace na nejzávažnější případy hospodářské a finanční kriminality.
- Soustava státních zastupitelství zohledňuje a zároveň i institucionálně vymezuje specializaci státních zástupců, kteří se zabývají dozorem nad zachováním zákonnosti v přípravném řízení trestním, nicméně takto vymezený institucionální rámec se v současné době jeví jako nedostatečný.
- Největší nedostatky lze spatřovat v institucionálním vymezení příslušnosti jednotlivých policejních orgánů. Zde lze zejména upozornit na:
 - Zásadní nedodržování závazného pokynu ze strany některých policejních orgánů, zejména útvaru odhalování organizovaného zločinu služby kriminální policie a vyšetřování, který provádí šetření, prověřování a vyšetřování trestných činů, spadajících do příslušnosti jiných policejních orgánů, zejména útvaru odhalování korupce a finanční kriminality.
 - Tzv. výběrovost šetření, prověřování a vyšetřování trestných činů podplácení, přijímání úplatku, nepřímého úplatkářství, zneužití pravomoci veřejného činitele a maření úkolu veřejného činitele z nedbalosti ze strany útvaru odhalování korupce a finanční kriminality, což je v praxi velmi negativně vnímáno ostatními policejními orgány, jakož i vytvoření netransparentních pravidel příslušnosti, která může být i účelově zneužita pro následnou aplikační praxi.

- Operování s termínem korupční jednání, který není dále blíže specifikován, což opět souvisí s aplikační praxí příslušnosti tohoto policejního orgánu.
- V případě, že tzv. výběrové trestné činy shora definované budou odmítnuty specializovaným celostátním policejním orgánem k tomuto určeným, budou tyto šetřit, prověřovat nebo vyšetřovat policejní orgány na tzv. okresní úrovni, což v řadě případů znamená snížení kvality zpracování z důvodu nedostatečné praxe, neznalosti metodiky zpracování či v důsledku působení tzv. místních vlivů, které se na této úrovni ve značné míře objevují.

PROCES V TRESTNÍM ŘÍZENÍ S POUKAZEM NA SLABÁ MÍSTA

V souvislosti s přijatou tzv. velkou novelou trestního řádu z. č. 265/2001 Sb. lze konstatovat, že do dnešního dne se s ní Policie České republiky nedokázala vypořádat. Důvodem tohoto konstatování je několik skutečností. Zejména se jedná o skutečnost, že sloučením služby kriminální policie a úřadů vyšetřování došlo sice opticky ke spojení, avšak organizačně řídicí články nově vzniklé služby kriminální policie a vyšetřování se početně rozšířily, tedy zvýšil se počet řídicích pracovníků a nadále v rámci jednotlivých struktur dochází k samostatnému institucionálnímu rozdělení, a to na oddělení nebo skupiny prověřování a vyšetřování. Proto lze prohlásit, že do dnešního dne nadále u některých součástí Policie České republiky dochází k tzv. předávání návrhů na zahájení trestního stíhání, což vede k neodůvodněným časovým prodlevám v přípravném řízení trestním.

Za jedno z procesně slabých míst v trestním řízení lze označit velmi obtížné získávání znalců ke zpracování posudků z ekonomické oblasti. Z přístupu soudů lze nezdědky vypočítat ve stále vyšší míře snahu o vypracovávání rozličných znaleckých posudků z důvodu nutnosti ve věci bez pochybností rozhodnout. Markantní je tento jev zejména u daňových deliktů, kde soudům nestačí vyčíslení škody ze strany příslušného správce daně, nýbrž vedle toho požadují ještě zpracování znaleckého posudku z oboru ekonomie. Tímto se rovněž neúměrně protahuje délka přípravného trestního řízení.

K urychlení práce státních zástupců by bezesporu přispělo odformalizování ustanovení § 8 odst. 2 tr. řádu, kterým se tzv. prolamuje bankovní a daňové tajemství v tom směru, že by jistě postačil pouze souhlas státního zástupce.

Další velkou oblastí, jež tíží proces v trestním řízení, je nejednotnost ve způsobu vedení dokazování v průběhu soudního řízení (§ 180 odst. 3 tr. řádu), neboť některé soudy po intervenujícím státním zástupci požadují komplexní konstatování spisu, čímž je prakticky vyloučena zastupitelnost státních zástupců u rozsáhlých trestních věcí.

Do určité míry problematickým se jeví dokazování u daňových trestných činů. Zde příslušné finanční úřady vypočtou výši neodvedené daně za pomoci daňové pomůcky a následně pak podají trestní oznámení na podezření ze spáchání trestného činu. V této souvislosti lze konstatovat, že ne vždy lze výši způsobené škody prokázat prostřednictvím daňové pomůcky. Pachatelé páchající tento druh trestné činnosti prohlašují, že účetnictví společnosti jim bylo odcizeno neznámým pachatelem, nebo tvrdí, že nad ním ztratili kontrolu z jakéhokoliv důvodu. To posléze vede k důkazní nouzi na straně orgánů činných v trestním řízení. Na druhé straně orgány činné v trestním řízení mnohdy suplují činnost daňových orgánů. V této souvislosti je nutno poznamenat, že orgány činné v trest-

ním řízení jsou v podstatné většině případů hospodářské povahy využívány k tomu, aby na základě učiněného trestního oznámení soustředily celou řadu důkazů, které posléze oznamovatelem budou využity v řízení občanskoprávním. Tímto jednáním dochází k tzv. vyblokování orgánů činných v trestním řízení na práci, která s plněním úkolů nemá nic společného, tedy zdarma – z úřední povinnosti – soustřeďují důkazy pro soukromoprávní spory.

Dalším důvodem, který neúměrně protahuje přípravné a soudní řízení, je uplatňování práv poškozených v rozsáhlých případech hospodářské povahy, kde je velký počet poškozených. Příkladem tohoto může být i trestní řízení ve věci H-System, které probíhalo u Městského soudu v Praze. Ten vyhlásil dne 19. února 2004 rozsudek, při kterém nevyužil ustanovení § 44 odst. 2 tr. řádu¹⁰ a rozsudek doručoval všem procesním stranám, čímž došlo k tomu, že trestní spis byl předložen Vrchnímu soudu v Praze, k řízení o podaných odvoláních, až po jednom roce od jeho vyhlášení.¹¹

„Národním sportem“ majícím vliv na rychlost a plynulost trestního stíhání pachatelů předmětné trestné činnosti se stalo uplatňování řádných a mimořádných opravných prostředků. Lze prohlásit, že téměř ve všech trestních věcech a téměř proti každému rozhodnutí procesní povahy směřují řádné opravné prostředky nebo se využívá postupu směřujícího k výkonu dohledu, případně dochází k podání ústavní stížnosti. Součástí národního sportu pachatelů je rovněž zařazení vyslovení podjatosti vůči orgánům činným v trest-

ním řízení. Je pravdou, že jde o legitimní postup, avšak v souvislosti se současnou byrokracií toto vede k neúměrnému prodlužování trestního řízení.

STRUČNÁ STATISTICKÁ DATA

POČET ZJIŠTĚNÝCH A OBJASNĚNÝCH TRESTNÝCH ČINŮ SOUVISEJÍCÍCH S KORUPCÍ SPÁCHANÝCH V LETECH 1993-2006 V ČESKÉ REPUBLICE

	§ 158 tr. zák.		§ 159 tr. zák.		§ 160 tr. zák.		§ 161 tr. zák.		§ 162 tr. zák.		celkem	
1993	189	144	5	4	52	52	127	123	7	7	186	182
1994	321	299	21	20	54	53	138	138	2	2	194	193
1995	370	355	7	7	77	77	200	197	3	3	280	277
1996	334	325	23	23	51	50	185	185	6	6	242	241
1997	356	354	16	16	40	39	107	105	8	8	155	152
1998	365	346	16	15	49	50	138	137	4	4	191	191
1999	403	384	19	16	55	55	109	109	3	3	167	167
2000	367	350	18	18	38	37	133	131	3	3	174	171
2001	390	381	18	18	28	28	171	171	4	4	203	203
2002	367	269	33	31	48	38	116	109	7	6	171	153
2003	384	335	23	23	49	43	102	103	4	4	155	150
2004	248	205	18	18	126	125	149	147	12	11	287	283
2005	146	115	13	12	39	32	94	92	5	5	297	256
2006	112	78	14	14	43	33	89	86	6	4	264	215

■ zjištěno □ objasněno

Tabulka počtu případů ukazuje, v kolika případech bylo zahájeno trestní stíhání u vybraného policejního orgánu, kterým je útvar odhalování korupce a finanční kriminality služby kriminální policie a vyšetřování (tzv. produktivita – výslednost útvaru).

10) Je-li počet poškozených mimořádně vysoký a jednotlivým výkonem jejich práv by mohl být ohrožen rychlý průběh trestního stíhání, rozhodne předseda senátu a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce, že poškození mohou svá práva v trestním řízení uplatňovat pouze prostřednictvím společného zmocněnce, kterého si zvolí. Rozhodnutí oznámí v řízení před soudem soud a v přípravném řízení státní zástupce poškozeným, kteří již uplatnili nárok na náhradu škody; ostatním poškozeným rozhodnutí oznámí při prvním úkonu trestního řízení, ke kterému se předvolávají nebo o kterém se vyrozumívají. Jestliže by celkový počet zvolených zmocněnců vzrostl na více než šest a poškození se mezi sebou o výběru nedohodnou, provede výběr s přihlédnutím k zájmům poškozených soud. Společný zmocněnec vykonává práva poškozených, které zastupuje, včetně uplatnění nároku na náhradu škody v trestním řízení.

11) Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2004 č.j. 7 NZN 602/2005 ze dne 6. června 2005, str. 20.

POČET PŘÍPADŮ, KDE BYLO ZAHÁJENO TRESTNÍ STÍHÁNÍ

Rok	Počet případů	Počet stíhaných osob	Počet spáchaných trestných činů	Škoda v mlrd. Kč.
2002	107	299	421	9,0961
2003	101	254	367	22,1824
2004	90	244	406	15,8035
2005	58	149	272	9,8960
2006	70	166	250	1,8750

Předkládané statistické tabulky nabízejí možnost porovnat podíl objasněnosti útvaru odhalování korupce a finanční kriminality s celorepublikovým statistickým údajem.

POČET PŘÍPADŮ KORUPČNÍHO JEDNÁNÍ ŠETŘENÝCH NA ÚOKFK SKPV V ROCE 2004 (JEDNÁ SE O TČ §§ 160, 161, 162, 128A/3, 256B/3 TR. ZÁKONA)

Počet případů	Počet stíhaných osob	Počet ukončených věcí NPO/celkový počet obviněných	Škoda v tis. Kč.
138	225	12/30	603 088

Jestliže se podíváme na údaje obsažené v předchozích dvou tabulkách vybraného celorepublikového útvaru, kterým je nejvýznamnější policejní orgán zabývající se odhalováním a vyšetřováním nejzávažnější hospodářské trestné činnosti a korupce – ÚOKFK SKPV, lze usuzovat, že výkonnost tohoto útvaru významně kolísá, což je zejména způsobeno neustálými organizačními změnami tohoto útvaru. Dále pak zaznamenaný výrazný pokles počtu případů, kde bylo zahájeno trestní stíhání v roce 2005 (z 90 na 58), je důsledkem provedených personálních opatření na tomto policejním útvaru, které se negativně projevíly do celkové výslednosti útvaru. Zde se zejména jednalo o některé změny v top managementu útvaru, dále pak o dočasné postavení několika příslušníků útvaru mimo výkon

služby v souvislosti s útekem osoby Ing. Radovana Krejčíře, aniž by k tomuto postupu byl jakýkoliv právní důvod, a o nekonceptní a neodbornou personální práci některých členů vedení top managementu Policejního prezidia ČR při výběru nového vedení útvaru.

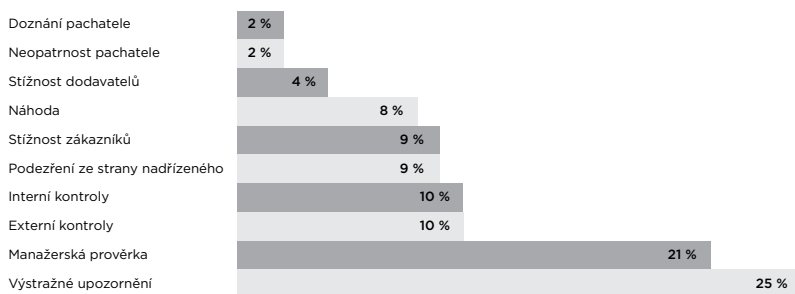
Zvýšení výslednosti v roce 2006 na 70 případů lze ze střednědobého hlediska hodnotit tak, že činnost útvaru se po útoku osoby Ing. R. Krejčíře konsolidovala, avšak nedosahovala výslednosti let předešlých (roky 2002 až 2004). Důvodem tohoto poklesu výslednosti mohou být probíhající organizační změny, které vedly k eliminaci funkce vyhledávání na ÚOKFK SKPV, jakož i definitivní odsouhlasení vstoupení nového služebního zákona o ozbrojených sborech v účinnost (z. č. 361/2003 Sb.).

K objektivnějšímu posouzení statistických údajů policejního útvaru ÚOKFK SKPV a celé Policie ČR by přispělo několik opatření:

1. zpřesnění a kontrola vkládání vstupních statistických dat do evidencí a statistik Policie ČR, neboť v minulosti se na veřejnost dostaly zprávy o zkreslování těchto policejních statistik,
2. doplnění nebo zpřesnění současných statistik a evidencí, zejména pro celostátní útvary Policie ČR. Zde by se zejména mělo jednat o sledování:
 - počtu podaných trestních nebo jiných oznámení,
 - počtu odložených podaných trestních oznámení,
 - počtu vyhledaných trestných činů,
 - počtu odložených vyhledaných trestných činů,
 - sledování vnímání veřejného mínění zaměřeného na hodnocení činnosti celostátních útvarů policie a prospěšnosti jejich práce pro veřejnost.

Níže uvedený graf ukazuje na různé formy odhalování kriminality, ke kterému dochází bez přičinění orgánů činných v trestním řízení.

JAK SE ODHALÍ ZLOČIN

Zdroj: Ekonom č. 20, Portrét finančního podvodníka, str. 51, 2007, KPMG

Zajímavé srovnání přináší zveřejněná statistika činnosti celních orgánů pověřených trestním řízením ve vztahu k zjištěnému počtu případů a výši škody u trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby, segmentovaného podle jednotlivých daní na daň z minerálních olejů [§ 1 odst. 2 písm. a) z.č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních], daň z tabáku [§ 1 odst. 2 písm. e) z.č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních] a daň z lihu a alkoholických nápojů [§ 1 odst. 2 písm. b), c), d) z.č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních].¹²

	2004	2005	2006
Minerální oleje			
Počet zjištěných případů	údaj není dostupný	70	120
Únik cla, SD, DPH v mil. Kč	údaj není dostupný	106,5	1 300
Tabák a tabákové výrobky			
Počet zjištěných případů	907	918	504
Únik cla, SD, DPH v mil. Kč	337	209	1 800
Lih a alkoholické nápoje			
Počet zjištěných případů	487	424	1 075
Únik cla, SD, DPH v mil. Kč	37,8	75,5	693,1
Celkově zjištěná škoda v jednotlivých letech	374,8	391	3 793,1

Zdroj: Informace o činnosti v oblasti pátrání za rok 2006 zpracovaná GR Cel Praha

12) Přehled neobsahuje oznámené počty případů a výši způsobné škody pracovníky finančních úřadů.

STATISTICKÝ PŘEHLED VYBRANÝCH TRESTNÝCH ČINŮ (HOSPODÁŘSKÉ TRESTNÉ ČINY A TRESTNÉ ČINY ÚPLATKÁŘSTVÍ) ZA ROK 2006, 2005 A 2004

Statistický kód	Trestný čin	Rok 2006		Rok 2005		Rok 2004	
821	Úplatkářství - přijímání úplatku	43	33	39	32	126	123
828	Poruš. tajemství doprav. zpráv	15	8	9	6	23	21
829	Zpronevěra	2 905	2 656	3 205	2 953	4 005	3 749
830	Podvod	5 186	4 243	6 409	5 254	6 752	5 911
831	Plet. při veř. soutěži a dražbě	11	3	14	10	5	4
832	Poruš. př. o nakl. s k. zb. a t.	0	0	1	1	1	0
833	Zneuž. informací v obch. styku	30	23	48	33	43	30
834	Neoprávněné provozování loterie	6	4	5	5	10	7
835	Poruš. předp. o nálepkách	45	43	47	45	59	51
836	Neoprávněné nakl. s os. údaji	12	9	11	10	29	21
837	Ostatní tr. činy proti měně	13	8	21	12	43	11
838	Neoprávněné držení plat. karty	7 908	1 378	7 739	1 604	5 510	1 349
839	Por. př. o zahr. ob. s voj. mat.	3	2	2	1	8	7
840	Rozkr. přepr. zás. - železnič.	16	3	53	2	58	9
841	Rozkr. přepr. zás. - poštovních	43	4	23	13	35	18
842	Rozkr. přepr. zás. - silničních	118	18	59	6	47	11
843	Rozkr. přepr. zás. - leteckých	0	0	10	2	8	2
844	Rozkr. přepr. zás. - lodních	0	0	0	0	0	0
845	Maření úkolu veř. činitele z neob.	2	1	6	6	12	12
846	Úplatkářství - podplácení	89	86	94	92	149	147
847	Úplatkářství - nepřímé	6	4	5	5	12	11
848	Zvýhodňování věřitele	81	76	123	102	108	96
849	Pletichy při řízení konk. a vyr.	0	0	0	0	0	0
850	Ohr. pošk. život. prostř. - úmysl.	39	21	24	5	32	12
851	Ohr. pošk. život. prostř. - nedbal.	21	8	15	5	27	11
852	Předlužení	31	30	39	38	31	29
855	Nedovolená vyr. rad. mat.	2	2	0	0	1	0
860	Podílnictví	67	65	61	59	76	75
861	Por. práv k ochranné známce	368	344	553	506	418	390
862	Por. průmyslových práv	5	5	4	4	3	3
863	Por. autorského práva	354	321	791	767	462	430
864	Zastření původu věci	32	10	44	23	31	22
865	Pošk. a zneuž. záz. na nos. infor.	32	11	37	17	35	16
866	Provoz. nepoctivých her a sáz.	8	8	9	9	11	10
870	Havárie a provoz. poruch. - úmysl.	21	14	24	17	42	36
871	Havárie a provoz. poruch. - nedbal.	5	2	3	1	1	0
880	Pojistný podvod	496	455	489	452	611	576

881	Úvěrový podvod	13 814	12 695	14 032	11 974	5 652	5 137
885	Nesplnění ozn. povin. v daň. říz.	1	1	4	4	1	0
886	Neodved. daně pojist. a přísp.	820	783	1 040	964	1 143	1 091
890	Ostatní hosp. trestné činy	497	388	678	541	651	534
Σ 801- 890	Hospodářské činy celkem:	39 473	27 142	43 882	29 519	33 464	23 995
Σ 821, 847	Úplatkářství	138	123	138	129	287	281

■ zjištěno □ objasněno

VYHODNOCENÍ STAVU VE SLEDOVANÉ OBLASTI ZA SLEDOVANÉ OBDOBÍ

Rok 2002 byl rokem rozporupným, vyznačujícím se segmentací kriminality, neboť vývoj nápadu hospodářské trestné činnosti nedosahoval období 90. let, ale přesto v některých kategoriích hospodářských trestných činů byl zaznamenán nárůst. Nejvýznamnější nárůst šlo sledovat u nejzávažnějších forem hospodářské kriminality, která se stávala složitější a rozsáhlejší, mnohdy i s mezinárodním prvkem. Významnou skutečností, která v tomto roce měla dopad do sledované oblasti, byla změna věcné příslušnosti u celé řady věcí závažné hospodářské trestné činnosti se škodou od 1 mil. Kč do 5 mil. Kč, neboť novelou příslušného zákona došlo k přesunu výkonu dozoru z krajských státních zastupitelství na státní zastupitelství okresní. Změna rozpětí jednotlivých škod jako znaků kvalifikované skutkové podstaty (§ 89 odst. 11 tr. zákona) zásadně ovlivnila statistické výstupy za sledované období.

Rok 2003 byl z pohledu nárůstu kriminality ve sledované oblasti rokem stagnace tohoto druhu kriminality, až na výjimku u daňových deliktů, neboť rok 2003 pro tento druh trestné činnosti

znamenal absolutní největší nárůst počtu případů, a to dokonce největší od roku 1989.

Rok 2004 znamenal nárůst počtu případů hospodářské kriminality a korupce, což mimo jiné dokazují i statistiky. Důležitý byl fakt, že Vrchní státní zastupitelství v Olomouci zaznamenalo pokles případů, avšak Vrchní státní zastupitelství v Praze zaznamenalo nárůst počtu případů spadajících do jeho příslušnosti, což si lze vysvětlit výrazným ekonomickým růstem hlavního města Prahy, který byl indikován růstem HDP na jednoho obyvatele dle regionů. Nehledě na tu skutečnost, že v Praze sídlí naprostá většina centrálních orgánů státní správy a nacházejí se zde sídla společností podnikajících v České republice.

Rok 2005 byl ve znamení dalšího růstu sledovaných trestných činů. Nicméně tento nárůst nebyl zaznamenán u nejzávažnější hospodářské trestné činnosti a korupce, zde byl zaznamenán pokles. Nárůst trestné činnosti byl zaznamenán u úvěrových podvodů, což odráží z ekonomického hlediska nárůst zadluženosti občanů a firem, a to sekundárně přináší i vyšší počet případů neschopnosti splácet a zároveň i větší počet pachatelů tohoto druhu trestné činnosti, neboť došlo a nadále dochází k zjednodušení podmínek pro poskytování úvěrů, včetně samotného schvalovacího procesu. Navíc se zde začínají promítat nové formy nabízených finančních produktů, jako například konsolidace úvěrů.

Rok 2006 v oblasti nápadu hospodářské trestné činnosti vykazoval trend roku 2005, kdy u naprosté většiny trestných činů spadajících do této kategorie byl zaznamenán pokles. Avšak i zde platí určité výjimky, a to pro trestné činy porušování povinností v řízení o konkurzu, padělání a pozměňování peněz a porušování povinností při správě cizího majetku, u kterých byl zaznamenán mírný nárůst.

Pokud bychom měli vyhodnotit současný stav ve sledované oblasti, lze především prohlásit, že jakákoliv statistika, ať už poli-

cejní, státního zastupitelství nebo soudu, vypovídá toliko o zjištěném a prokázaném obrazu kriminality ve společnosti, nikoliv o celkovém rozsahu kriminality. Právě hospodářská kriminalita a korupce vykazují vysokou míru latence, což všechny statistiky v těchto druzích kriminality velmi zkresluje. Rozsah této neevidované kriminality závisí na druhu trestné činnosti a je pod vlivem variabilních faktorů, k nimž patří například aspekt pojištění, kontrolní činnost, ochota obyvatel oznamovat trestnou činnost, intenzita práce policie apod.¹³ V této souvislosti je na místě uvedení skutečnosti, že skoro dvě třetiny pachatelů nejzávažnější hospodářské trestné činnosti jsou členy nejvyššího vedení společnosti, přičemž k nejčastějším typům ekonomické kriminality patří korupce, krádež finančních prostředků, zfalšování finančního výkaznictví, podvody či porušování obchodního tajemství.¹⁴

Vyhodnocením shora uvedených několika let lze konstatovat, že činnost orgánů represivních složek vykazuje nestabilitu, což mimo jiné svědčí o nesystémovém a neodborném řízení. Důležitým faktorem majícím vliv na činnost těchto složek jsou i nesprávně nastavené institucionální a právní nástroje, jež mají sloužit k odhalování a potírání tohoto druhu kriminality.

V minulých letech byla schválena celá řada zásad, programů či strategií boje proti korupci a závažné hospodářské kriminalitě. Tento druh trestné činnosti se rovněž uváděl jako priorita v některých přijatých vládních programech. Veškeré úkoly, které byly v těchto dokumentech uvedeny, byť mnohdy byly kvalitně zpracovány, se minuly účinkem, a to proto, že byly stanoveny izolovaně, bez jakékoliv znalosti věcí z praxe či předcházejících komplexních analýz, nebo z důvodu pozdějšího nezájmu nebo ignorování ze strany některých vládních činitelů či jiných poli-

tiků. Nerespektování, obcházení a jakékoliv ignorování morálních norem poté vedlo k selhání celé řady protikorupčních opatření.

HLAVNÍ PŘÍČINY A PŘEKÁŽKY EFEKTIVNÍHO STÍHÁNÍ TRESTNÉ ČINNOSTI

Česká republika, její orgány činné v trestním řízení nevyjímaje, čelí tak jako ostatní státy obecným důsledkům vyspělosti světa a jeho rychlé globalizace. Proto příslušné orgány musí vycházet z obecných podmínek, které ovlivňují efektivní stíhání trestné činnosti. Jedná se zejména o:

- Neustálé omezování a úspory ve veřejných rozpočtech v důsledku hospodaření státní poklady, které v následujících letech bude neustále sílit.
- V souvislosti s vývojem společnosti lze do budoucna očekávat stále nové formy kriminality, kterým společnost, prostřednictvím orgánů činných v trestním řízení, bude nucena čelit.
- V souvislosti s radikalizací některých částí světa rovněž česká společnost čelí hrozbám terorismu. Jedním z účinných prvků boje proti nové hrozbě je sledování finančních toků, které nepřímo podporují tento relativně nový druh hrozby.
- Projevující se globalizace světa přináší globalizaci i do páchaní trestné činnosti, a to zejména do sfér mezinárodního propojování pachatelů trestné činnosti.
- Česká republika a orgány činné v trestním řízení musí zohlednit i vývoj a nástup nových technologií, zejména nových komunikačních technologií.

13) Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2003 č.j. 7 NZn 602/2004 ze dne 9. června 2004, str. 11.

14) Zdroj: KPMG, studie: Profile of a Fraudster Survey, 2007.

Vedle obecných podmínek musí orgány činné v trestním řízení umět čelit i specifickým důsledkům, které mají vliv na efektivní odhalování a potírání nezávažnějších forem kriminality. Zde lze zejména uvést:

- Přísné a jednoznačné respektování jednotlivých mocí ve státě. Nelze připustit, aby zákonodárná moc zasahovala do moci výkonné nebo soudní a naopak. Jestliže toto připustíme, lze to vnímat jako oslabení demokratických prvků společnosti, jakož i sekundární oslabení preventivního působení těchto jednotlivých mocí na veřejnosti.¹⁵
- Posílení prvků občanské společnosti v systému České republiky. Uvedené prvky občanské společnosti lze charakterizovat jako posílení prvků přímé demokracie ve společnosti (referendum) nebo posílení a sebereflexe všech politiků ve vztahu k vnímání veřejného mínění.
- Posílení celospolečenského respektování etických norem, mravních hodnot, svědomí, vůle, víry ze strany veřejných činitelů a politiků.
- Maximální možné respektování a vymahatelnost právních norem ve společnosti.
- Posílení pravomoci a odpovědnosti sdělovacích prostředků, kde svou nezastupitelnou úlohu hrají veřejnoprávní sdělovací prostředky. Přijetí ucelených a efektivních právních předpisů, které mají nejzásadnější dopad na činnost represivních složek – zde se zejména jedná o trestní zákon, trestní řád a zákon o Policii České republiky.
- Přijetí odpovídající novely zákona o služebním poměru bezpečnostních sborů, která bude vycházet z potřeb společnosti a bude

15) Jako příklad zasahování moci výkonné do moci zákonodárné lze označit uveřejnění tzv. Kubiceho zprávy v branné bezpečnostním výboru Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v době předcházející volbám, přičemž jak se posléze ukázalo, celá řada informací byla nepravdivá a neprověřená, nehledě na tu skutečnost, že způsob zveřejnění, který byl zvolen, lze charakterizovat jako nedovolený, tedy odporující zákonu.

respektovat a zároveň zohledňovat odpovědnost za řádný výkon služby ve vztahu příslušník bezpečnostního sboru – občan.

- Přijetí takových právních norem, které budou efektivní v boji s tímto druhem kriminality.

Konkrétní příčiny a překážky efektivního stíhání trestné činnosti, jednotlivě zjištěné u vybraných orgánů činných v trestním řízení:

- U policejních orgánů zabývajících se trestnou činností hospodářského charakteru dochází ke zhoršování kvality odváděné práce. Toto se vztahuje jak na úroveň okresních a krajských ředitelství policie, tak i na úroveň celostátních policejních orgánů. Toto pochybení pak způsobuje průtahy v přípravném řízení trestním, kdy se některé procesní úkony musí opakovat. To pak vede i k nemožnosti podání obžaloby, neboť policista činný u příslušného policejního orgánu, který trestní věc zpracovává, svým postupem zmaří zajištění nebo provedení důkazu a ten se následně stává pro trestní řízení neupotřebitelný.
- Některé druhy trestné činnosti je velmi složité objasnit. Policejní orgány mnohdy nemívají dostatečné znalosti a zkušenosti, rovněž chybí příslušná metodika nebo specializované školení, které by odhalení a objasnění tohoto druhu trestné činnosti usnadnilo.
- Neustálé provádění změn v příslušnosti útvaru odhalování korupce a finanční kriminality služby kriminální policie a vyšetřování, zejména se jedná o změny příslušnosti u úplatkářských trestných činů.
- Ze strany policejního orgánu útvaru pro odhalování organizovaného zločinu služby kriminální policie a vyšetřování dochází k zasahování do příslušnosti jiných policejních orgánů, aniž by tyto excesy ze strany nadřízených orgánů byly následně odstraněny.

- Ingerence vedení policie do jednotlivých organizačních součástí policie formou provádění různých reorganizací, kterým nepředchází odpovídající analýza klíčových procesů v činnosti těchto organizačních složek, což vede k postupu vedení policie formou pokus – omyl.

NÁVRH POTŘEBNÝCH ZMĚN KE ZLEPŠENÍ ČINNOSTI REPRESIVNÍCH SLOŽEK

Pokud by ze strany represivních složek mělo v dohledné budoucnosti dojít ke zlepšení činnosti, nelze to řešit izolovaně, ale s potřebnou návazností na ostatní orgány a organizace, které se touto činností rovněž zabývají. Návrh potřebných změn by se měl vztahovat na následující oblasti – struktury:

1. organizační struktury;
2. personální struktury;
3. legislativní struktury;
4. ekonomické struktury;
5. procesní struktury.

ZMĚNA ORGANIZAČNÍCH STRUKTUR

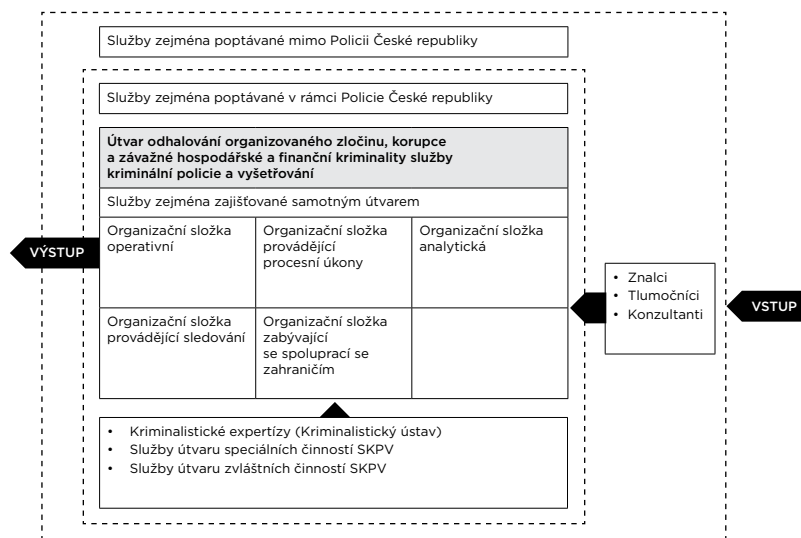
Změny v oblasti organizačních struktur by zejména měly vycházet z vytvoření pouze jediného celorepublikového útvaru, který by se měl zabývat nejzávažnějšími formami organizovaného zločinu, korupce a závažné hospodářské a finanční kriminality.

Institucionální rámec tohoto útvaru by měl být zakotven v zákoně o Policii České republiky, rozsah plnění úkolů takto nově vzniklého útvaru by měl být určován policejním prezidentem, který by měl vycházet z vývoje kriminality a celospolečenské potřeby. S náplní činnosti by úzce souvisely i početní stavy tohoto útvaru, což by opět mělo spadat do působnosti policejního prezidenta.

Nově vzniklý celorepublikový útvar by měl v sobě zahrnovat organizační součásti zajišťující zejména:

- operativní složku, která by pouze a výlučně pracovala s informátory tak, jak umožňuje ustanovení § 23f zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů,
- organizační složku provádějící procesní úkony v souladu s trestním řádem,
- organizační složku analytickou,
- organizační součást provádějící sledování,
- organizační složku mající v náplni práce spolupráci se zahraničím.

GRAFICKÉ ZNÁZORNĚNÍ ROZDĚLENÍ VNITŘNÍ DĚLBY ČINNOSTÍ NOVĚ KONCIPOVANÉHO CELOREPUBLIKOVÉHO ÚTVARU

GRAFICKÉ ZNÁZORNĚNÍ ÚPRAVY INSTITUCIONÁLNÍHO RÁMCE NOVĚ NAVRHOVANÉHO ÚTVARU

Institucionální zakotvení nově vytvořeného celorepublikového útvaru na potírání nejzávažnější trestné činnosti
Zákon o Policii České republiky
Útvar odhalování organizovaného zločinu, korupce a závažné hospodářské a finanční kriminality Služby kriminální policie a vyšetřování
Interní akt řízení – závazný pokyn policejního prezidenta
Vymezení věcné a funkční příslušnosti nově vzniklého celorepublikového útvaru

V návaznosti na nově vytvořený celorepublikový útvar bude nutno navrhnout i novou organizační strukturu dalších represivních orgánů, kterými je státní zastupitelství a soud. V této souvislosti se jeví jako nejlepší varianta vytvoření speciálního státního zastupitelství, které bude na úrovni současného Vrchního státního zastupitelství v Praze a Olomouci. Institucionální rámec musí vycházet ze zákonné úpravy, proto vedle vzniku speciálních státních zastupitelství musí vzniknout i speciální senáty při krajských soudech a Městském soudu v Praze.

GRAFICKÉ ZNÁZORNĚNÍ ORGANIZAČNÍ STRUKTURY SOUSTAVY REPRESIVNÍCH ORGÁNŮ PODÍLEJÍCÍCH SE NA BOJI PROTI NEJZÁVAŽNĚJŠÍM FORMÁM KRIMINALITY

Speciálně k tomuto určené senáty při krajských soudech a Městském soudu v Praze	Speciální státní zastupitelství (Praha a Olomouc)	Útvar odhalování organizovaného zločinu, korupce a závažné hospodářské a finanční kriminality služby kriminální policie a vyšetřování
---	---	--

PERSONÁLNÍ STRUKTURY

Pod pojmem personální struktury lze shrnout opatření a nástroje, které přispějí k personálnímu, ale i efektivnímu umístování policistů, státních zástupců a soudců. V této oblasti lze navrhnout níže uvedená doporučení:

- V oblasti práce policie výlučně zařadit do policejního orgánu, který by neměl upřednostňovat kvantitu, nýbrž kvalitu, pouze policisty zabývající se tímto druhem kriminality, kteří:
 - prošli základním policejním výcvikem,
 - prošli přímým výkonem na nejnižších organizačních součástech Policie České republiky nebo případně zpravodajských služeb,
 - mají naplněné požadované vzdělání na příslušnou platovou třídu (výjimky nelze připustit).
 Dále je třeba
 - přizpůsobit další odborné a specializační vzdělávání potřebám pro výkon tohoto druhu služby,
 - přizpůsobit platové ohodnocení náročnosti plnění úkolů v této oblasti.
- V oblasti práce státních zástupců zajistit rozšíření počtů státních zástupců, kteří se budou zabývat tímto druhem kriminality. Státní zástupci by měli být přijímáni z nižších výkonných organizačních součástí soustavy státního zastupitelství.
- V oblasti soudů lze navrhnout přijetí opatření spočívajících ve vytvoření specializace soudců na vymezený druh kriminality, včetně provádění jejich dalšího odborného růstu.

Pro všechny represivní složky by mělo být samozřejmostí absolvovat prověrky na příslušný stupeň utajení a procházet v pravidelných intervalech, anebo podle potřeby, prověření na polygrafu, což už mimo jiné umožňuje současná právní úprava zákona

o služebním poměru u příslušníků bezpečnostních sborů [§ 92 odst. 2 písm. f) z.č. 361/2003 Sb.].

LEGISLATIVNÍ STRUKTURY

Navrhované změny by se měly vztahovat k oblasti legislativních změn, jež by měly za cíl výrazné zlepšení podmínek odhalování a vyšetřování tohoto druhu kriminality, ale je třeba realizovat i takové změny, které by se vztahovaly k stabilnímu institucionálnímu zakotvení nově vytvořených represivních složek.

Legislativní změny procesní

- Provést legislativní změny v trestním řádu v ustanovení o použití agenta. Jako nejlepší pro českou republiku se nabízí přijetí obdobné právní úpravy, jaká je v současné době ve Slovenské republice. Mělo by se jednat o rozšíření právní úpravy o trestný čin zneužití pravomoci veřejného činitele.
- Do českého právního řádu začlenit příslušná ustanovení, která by umožňovala, aby agentem u předem definovaných trestných činů mohla být i jiná osoba než příslušník Policie České republiky nebo příslušník jiného bezpečnostního sboru.
- Rozšířit zproštění správce daně i na případy zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění (§ 125 tr. zákona). Přestože je v příslušném ustanovení předvídáno ohrožení nebo ztížení správného a včasného vyměření daně, správce daně není ze zákona zproštěn povinnosti mlčenlivosti (§ 24 z. č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů).
- Odstranit či lépe definovat příslušné ustanovení, které prolamuje mlčenlivost vůči předem stanovenému okruhu příslušníků Policie České republiky ve vztahu k orgánu daňové správy, které se z pohledu práva trestního jeví jako nesystémové [§ 24 odst.

5 písm. f) z. č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů].

Legislativní změny institucionální

- Provedení vnitřní reorganizace soudního systému, vytvoření specializovaných senátů nebo soudů na tento druh trestné činnosti.
- Neodkládat účinnost z. č. 218/2002 Sb., o službě státních zaměstnanců ve správních úřadech a o odměňování těchto zaměstnanců a ostatních zaměstnanců ve správních úřadech (služební zákon).
- Více posílit odpovědnost soudců za své výsledky činnosti.
- Omezit formalitu při rozhodování soudů.
- Provedení rekodifikace kodexů práva civilního a trestního.
- Zavést tzv. „elektronický trestní spis“, který se bude mezi jednotlivými policejními orgány, státním zastupitelstvím a soudem pohybovat elektronicky.
- Výkon moci soudní musí více zohlednit svou úlohu ve společnosti, která bude vycházet z principu služby občanům a společnosti.
- Zákonem upravit působení různých zájmových skupin – lobbyistů, čímž se jejich jednání stane více transparentním a v demokratické společnosti legitimním.

EKONOMICKÉ STRUKTURY

- Zavést v Policii České republiky na vybrané činnosti outsourcing.¹⁶

16) Vybraný proces, při kterém společnost deleguje některé vybrané činnosti a s tím související pravomoc a odpovědnost za tyto činnosti ze své vnitřní struktury na externí společnost specializující se na provádění těchto činností.

- Ještě více zavádět tzv. programy budoucnosti spojené s elektronickým zpracováním činností.
- Ze strany Policie České republiky více využívat současné formy a nástroje ekonomického řízení.
- Více provádět decentralizaci hospodaření a nakládání s majetkem státu v rámci Policie České republiky.

PROCESNÍ STRUKTURY

- Vytipování rizikových procesů ve společnosti, které vykazují vysokou míru možného korupčního jednání, a tyto omezovat, resp. odstraňovat.¹⁷
- Vrátit podřízenost systému vnitřní kontroly hospodaření s finančními prostředky jednotlivých programů z celkového rozpočtu Evropské unie, tzv. systém „AFCOS“ (Anti-Fraud Coordination Structure – vnitřní komunikační síť o hlášení nesrovnalostí), pod řízení Nejvyššího státního zastupitelství v Brně.
- Vyvinout zvýšené úsilí při zavádění prvků e-governmentu do veřejné správy.
- V co největší míře zpřístupňovat informace o činnosti veřejné správy na internetu.
- Centralizovat jednotný systém zadávání nákupů a zakázek pro celou státní správu do jedné instituce, která za dodržení přísných protikorupčních opatření toto bude zajišťovat.

17) Takovým vytipovaným rizikovým procesem bylo provádění vkladů vlastnického práva do katastru nemovitosti. Po zavedení konkrétních opatření, zejména elektronické kontroly pořadí vyřizování podání vkladů na internetových stránkách, byla míra korupčního jednání u tohoto úřadu podstatně snížena a toto jednání se již téměř nevyskytuje. Dalším příkladem správně vytipovaného rizikového procesu byla činnost obchodních rejstříků při krajských soudech a městském soudu.

9. ZÁVĚR

Předmětná analýza nemá za cíl zmapovat celou problematickou oblast boje represivních složek s jednou z nezávažnějších forem latentní kriminality ve společnosti, nýbrž poukázat na nejzávažnější případy, které se podařilo objasnit i které se objasnit nedaří, a dále poukázat na nejdůležitější projevy, které lze – z mého pohledu – v relativně krátké době změnit.

Pokud se nám společným úsilím podaří snížit korupční potenciál prostředí, lze očekávat, že v brzké době dojde ke zlepšení fungování tržního mechanismu, k postupnému snižování transakčních nákladů a zejména k posílení důvěry lidí ve stát a správu věcí veřejných.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, Lobbyismus versus korupce, Praha, 2004.
2. Nejvyšší soud České republiky, Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, č. 9-10, Praha, 2004.
3. Blažek, V., Kedroň, R., Hospodářské noviny: Recepty na korupci: politici mají různé představy, Praha, 2007.
4. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.
5. Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.
6. Zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů.
7. Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků ozbrojených sborů, ve znění pozdějších předpisů.
8. Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
9. Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů.
10. Zákon č. 301/2005 Z.z. ze dne 24. mája 2005, trestný poriadok, ve znění pozdějších předpisů.
11. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli, ve znění pozdějších předpisů.
12. Občanskoprávní úmluva o korupci publikovaná pod č. 3/2004 Sb.m.s.
13. Trestněprávní úmluva o korupci publikovaná pod č. 70/2002 Sb.m.s.
14. Úmluva o boji proti podplácení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních podnikatelských transakcích publikovaná pod č. 25/2000 Sb.m.s.
15. Závazný pokyn policejního prezidenta č. 130/2001, kterým se upravuje postup Policie České republiky při plnění úkonů v trestním řízení.
16. Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2002 č.j. 7 Nzn 601/2003 ze dne 27. května 2003.
17. Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2003 č.j. 7 Nzn 602/2004 ze dne 9. června 2004.
18. Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2004 č.j. 7 Nzn 602/2005 ze dne 6. června 2005.
19. Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2005 č.j. 7 Nzn 603/2006 ze dne 26. června 2006.
20. Strategie vlády v boji proti korupci, Praha 2006.
21. Crha, L., Státní zastupitelství, Korupce nebo lobbying (nebo lobbying), Praha, 2007.
22. Zpráva o činnosti Útvaru odhalování korupce a finanční kriminality služby kriminální policie a vyšetřování za rok 2002, 2003, 2004, 2005 a 2006.
23. Zpráva o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území České republiky v roce 2004.
24. Informace o činnosti v oblasti pátrání za rok 2006 zpracovaná pracovníky GŘ Cel Praha.
25. Zpráva o činnosti útvaru pro odhalování organizovaného zločinu za rok 2006.
26. Kol. autorů, Transparency International - Česká republika, Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě, Praha, 2005.
27. Internetové stránky Ministerstva vnitra České republiky.
28. Internetové stránky Ministerstva spravedlnosti ČR.
29. Internetové stránky Nejvyššího státního zastupitelství v Brně.

ČÁST DRUHÁ

**ANALÝZA POSTUPOV ZAVEDENIA
A VYHODNOTENIE EFEKTIVITY
ŠPECIÁLNYCH JEDNOTIEK NA
SLOVENSKU V SÚVISLOSTI S BOJOM
PROTI KORUPCII A ZÁVAŽNÝM
FORMÁM ORGANIZOVANEJ
KRIMINALITY**

JUDR. JÁN HRIVNÁK, JUDR. VLADIMÍR KURUC,
JUDR. PETER KYSEL

AUTORI

JUDr. Ján Hrivnák je riaditeľ odboru všeobecnej kriminality
Úradu špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry SR

JUDr. Vladimír Kuruc je vedúci oddelenia korupcie
Úradu špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry SR

JUDr. Peter Kysel je prokurátor odboru všeobecnej kriminality
Úradu špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry SR

V predloženej analýze sa autori zamerali na nasledovné oblasti :

1. popis postupov zavedenia špeciálnych zložiek (spoločensko-politická situácia na Slovensku so stručným historickým prehľadom)
2. vstupné podmienky a legislatívne úpravy pre nastolenie zmeny
3. zavedenie legislatívnych nástrojov: agent a korunný svedok – právny výklad legálnosti použitia agenta v slovenskom prostredí
4. kvalifikačné predpoklady personálneho obsadenia zložiek
5. ekonomické hľadisko zavedenia zložiek do systému (zriaďovacie náklady a prevádzka)
6. vyhodnotenie činnosti špeciálnych jednotiek od ich vzniku (štatistika), porovnávacie hodnotenie s pohľadom do minulosti a do budúcnosti

POPIS POSTUPOV ZAVEDENIA ŠPECIÁLNYCH ZLOŽIEK (SPOLOČENSKO- POLITICKÁ SITUÁCIA NA SLOVENSKU, STRUČNÝ HISTORICKÝ PREHĽAD

Dlhodobým problémom v Slovenskej republike, podobne ako v iných stredoeurópskych krajinách je korupcia. Pojem korupcia, ktorý zahŕňa aj úplatkárstvo je pojmom trestno-právnym, ekonomickým, politologickým, sociologickým a aj bez konštantnej definície znamená zneužitie zverenej moci na súkromný prospech.

Medzi hlavné faktory, ktoré prispievajú ku korupcii sú slabá vláda, nefungujúci právny systém, zlyhávanie inštitúcií v dôsledku obsadzovania vedúcich postov na základe známostí a z dôvodu príslušnosti k niektorej z politických strán, nedostatočná kontrola, nerozvinutá občianska spoločnosť, neefektívny systém trestného súdnictva, nedostatočné ohodnotenie štátnych úradníkov, sudcov a prokurátorov, nedostatok zodpovednosti a transparentnosti a vnímanie korupcie ako normálneho javu.

Od roku 1998 nástupom novej vládnej garnitúry, Slovenská republika deklarovala snahu o ozdravenie a celkovú demokratickú spoločnosť a snahu o vstup do euroatlantických štruktúr a do štruktúr Európskej únie. V prístupovom období bolo potrebné riešiť rôzne celospoločenské problémy, na ktoré bola Slovenská republika upozorňovaná, okrem iného, zvýšiť efektívnosť a funkčnosť súdnictva, zvýšiť vymožiteľnosť práva a očistiť spoločnosť od prejavov korupcie a závažných foriem organizovaného zločinu. Napriek rôznym reformným snahám sa nedarilo účinne odhaľovať, dokazovať a súdne postihovať prejavy korupcie a pokiaľ sa aj štatisticky v malých množstvách korupčné delikty odhalili, nedarilo sa dosahovať právoplatné rozhodnutia na súdoch. Občania vnímali korup-

ciu ako negatívny spoločenský jav vyskytujúci sa takmer vo všetkých oblastiach života, pričom najrozšírenejšie korupčné prostredie bolo v zdravotníctve, v školstve, na súdoch, na polícii, v štátnej správe a miestnej samospráve. Korupcia vo verejnom sektore bola vypuklejšia ako v súkromnom sektore. Účinnejšiemu boju proti korupcii bránili najmä miestne personálne väzby medzi páchatelmi a jednotlivými štátnymi orgánmi v tzv. uzavretom kruhu polície, prokuratúry a súdov. Občania nemali dôveru v účinný postup represívnych zložiek proti akýmkoľvek prejavom korupcie a neboli ochotní s políciou spolupracovať. Boj proti korupcii mal len formálny charakter v podobe Národného programu boja proti korupcii a málo rozvinutej prevencie a nedostatočnej represie.

Naliehavou otázkou bolo, či je možné bojovať proti korupcii, ktorá má prepojenie aj s inými formami trestnej činnosti, najmä s organizovaným zločinom a ekonomickou kriminalitou, vrátane prania špinavých peňazí, a kto a akým spôsobom to má začať. V záujme zachovania bezpečnosti, stability a ekonomického rozvoja sa prejavila politická vôľa a vážne mienená snaha tento negatívny jav postupne likvidovať. Okrem represívnych zásahov bolo potrebné definovať oblasti s najväčším rizikom výskytu korupcie a zabezpečiť transparentnosť rozhodovacích procesov. Vzhľadom na historické zvyklosti a zakódovaný korupčný model správania sa jednotlivca v rôznych formách, bolo potrebné všestranne podporovať kultúru odmietania korupcie.

V priebehu roku 2003 sa politická vôľa transformovala do zákonodarnej iniciatívy návrhu zákona o zriadení špecializovaných jednotiek na úrovni súdu a prokuratúry, čo bolo odrazom odporúčaní poradcov zo Španielska. Paralelne so vznikom týchto inštitúcií sa pripravovali špecializované jednotky v rámci policajného zboru. Hlavným zámerom tejto iniciatívy bolo vytvoriť špecializované orgány, ktoré by sa zameriavali na odhaľovanie, vyšetrovanie a súdny postih korupčných trestných činov, organi-

zovaného zločinu a závažných ekonomických kauz. Podmienkou bolo začleniť tieto inštitúcie do systému všeobecných súdov a prokuratúry tak, aby bola zachovaná dvojinštančnosť rozhodovania. Určením pôsobnosti pre celé územie Slovenskej republiky sa sledoval cieľ pretrhnutia miestnych vplyvov a väzieb. Špecializáciou na vybrané trestné činy a osobnú pôsobnosť sa sledoval cieľ plnej profesionality, efektívnosti a koordinovaného postupu orgánov činných v trestnom konaní a súdu. V prípravnom konaní v rámci dokazovania a získavania najpodstatnejších dôkazov má dôležité postavenie sudca pre prípravné konanie, ktorý vydáva na základe návrhu prokurátora príkazy k použitiu informačno-technických prostriedkov, k použitiu agenta, u ktorého sa očakáva tak, ako u ďalších zúčastnených osôb absolútna diskretnosť a mlčanlivosť. Jeden súd a jedna prokuratúra s limitovaným počtom sudcov a prokurátorov znižujú riziko úniku informácií a zvyšujú percento úspešnosti utajovaných procesných postupov v dokazovaní.

Pre sudcu špeciálneho súdu a prokurátora špeciálnej prokuratúry je dôležité, aby dával najavo svoju oddanosť morálnym zásadám a stanovoval tak vysoký štandard pre ostatných držiteľov dôležitých funkcií v štáte. Kým bude všetkým jasné, že sudca a prokurátor berú korupciu vážne, tým skôr s tým budú rátať aj štátni úradníci a bežní občania. Je potrebné zdôrazňovať, že korupcia nie je trestným činom, pri ktorom niet obetí. Proto je nutné postupne získavať dôveru obetí korupcie, ako aj celej spoločnosti.

VSTUPNÉ PODMIENKY A LEGISLATÍVNE ÚPRAVY PRE NASTOLENIE ZMENY.

Slovenská republika je zmluvnou stranou najvýznamnejších multilaterálnych dohovorov potláčajúcich prejavy korupcie, a to najmä Dohovor Organizácie Spojených národov proti korupcii (New York 31. október 2003), Dohovor o boji s podplácaním zahraničných verejných činiteľov v medzinárodných obchodných transakciách (Paríž 17. december 1997), Trestno-právny Dohovor o korupcii (Štrasburg 27. január 1999), Občiansko-právny Dohovor o korupcii (Štrasburg 4. november 1999), Dohovor Rady Európy o praní špinavých peňazí, vyhľadávaní, zhabaní a konfiškácie ziskov z trestnej činnosti (Štrasburg 8. november 1990) a ďalších, dohovorov súvisiacich s terorizmom, a to najmä Medzinárodného Dohovoru Organizácie spojených národov o potláčaní bombového terorizmu (New York 15. december 1997), Medzinárodný dohovor Organizácie Spojených národov o potláčaní a financovaní terorizmu (New York 9. december 1999), čím bola na medzinárodnej úrovni prejavená politická vôľa účinne bojovať proti korupcii a ostatným závažným formám organizovaného zločinu.

Závazky vyplývajúce z podpísaných a ratifikovaných dohovorov určovali, aby boli prijaté opatrenia nevyhnutné na špecializáciu osôb, alebo orgánov v boji proti korupcii a závažným prejavom organizovanej kriminality. Také orgány majú mať nevyhnutnú nezávislosť v súlade so základnými zásadami právneho systému štátu, aby mohli vykonávať svoju funkciu účinne a bez nenáležitého tlaku.

Berúc do úvahy vyššie uvedené aspekty bol dňa 21. októbra 2003 prijatý Národnou radou Slovenskej republiky Zákon číslo 458/2003 Zb. zákonov o zriadení Špeciálneho súdu a Úradu špeciálnej prokuratúry a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Zákon nadobudol

účinnosť 1. mája 2004, avšak novelou tohto zákona, a to zákonom číslo 267/2004 Z.z. bola posunutá účinnosť od 1. septembra 2004. Zákon určil sídlo, obvod, pôsobnosť a organizáciu Špeciálneho súdu a konania pred ním, ako aj postavenie sudcov Špeciálneho súdu, ich práva a povinnosti. V tejto súvislosti došlo k zmene a doplneniu zákona číslo 335/1991 Zb. o súdoch a sudcoch v znení neskorších právnych predpisov, zákona číslo 80/1992 Zb. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky a štátnej správy súdov v znení neskorších právnych predpisov, zákona číslo 185/2002 Z.z. o súdnej radne Slovenskej republiky v znení neskorších právnych predpisov, zákona číslo 328/1996 Z.z., ktorým sa ustanovujú nové sídla a obvody súdov v znení neskorších právnych predpisov, zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediacich v znení neskorších právnych predpisov.

Zákon o zriadení Špeciálneho súdu a Úradu špeciálnej prokuratúry menil a dopĺňal zákon číslo 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom (Trestný poriadok) v znení neskorších právnych predpisov, a to najmä pri určovaní právomoci Špeciálneho súdu. Taktiež menil a dopĺňal zákon Národnej rady Slovenskej republiky číslo 171/1993 Z.z. o policajnom zbore v znení neskorších právnych predpisov, a to najmä v povinnosti ministra vnútra zriadiť osobitné útvary s pôsobnosťou pre celé územie Slovenskej republiky na odhaľovanie a vyšetrovanie trestných činov vo veciach, ktoré patria do právomoci Špeciálneho súdu podľa osobitného zákona.

Vo vzťahu k Úradu špeciálnej prokuratúry sa menil a dopĺňal zákon číslo 153/2001 Z.z. o prokuratúre, pričom bolo určené, že Úrad špeciálnej prokuratúry je osobitnou súčasťou Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky s pôsobnosťou pre celé územie Slovenskej republiky. Pôsobnosť sa vzťahuje na veci, ktoré patria do právomoci Špeciálneho súdu. Taktiež sa menil a dopĺňal zákon číslo 154/2001 Z.z. o prokurátoroch a právnych čakateloch v znení neskorších právnych predpisov a bližšie sa špecifikoval status

prokurátorov Úradu špeciálnej prokuratúry. Na záver bol doplnený zákon číslo 241/2001 Z.z. o ochrane utajovaných skutočností v znení neskorších právnych predpisov.

Ústava Slovenskej republiky v článku 143 upravuje, že sústavu súdov tvoria: Najvyšší súd Slovenskej republiky a ostatné súdy, pričom podrobnejšiu úpravu sústavy súdov, ich pôsobnosť, organizáciu a konanie pred nimi ustanoví zákon. Zákon č. 458/2003 Z.z. toto realizoval a k prvostupňovému Špeciálnemu súdu určil druhostupňovým odvolacím súdom Najvyšší súd Slovenskej republiky, kde sú určené senáty zaoberajúce sa odvolacou agendou Špeciálneho súdu.

Vzhľadom na fakt, že zákonom bolo určené sídlo, obvod a pôsobnosť Špeciálneho súdu a Úradu špeciálnej prokuratúry a tiež osobitných útvarov polície, boli jasne stanovené pravidlá, ktoré veci nebudú prejednávať ostatné súdy. Zabránilo sa kompetenčným sporom a zabránilo sa zdĺhavým procesom o určenie príslušnosti. Od zákonom stanoveného rozsahu pôsobnosti je možné určovať aj príslušnú zodpovednosť za realizáciu vecí.

Pôsobnosť, resp. právomoc Špeciálneho súdu a odvodene aj Úradu špeciálnej prokuratúry určuje § 15a Trestného poriadku účinného do 31.12.2005 a v súčasnosti § 14 Trestného poriadku (zákon NR SR č. 301/2005 Z.z.), a to nasledovne; ak sú podozriví zo spáchania trestného činu v súvislosti s ich právomocou a zodpovednosťou, sa vzťahuje na:

- poslancov Národnej rady Slovenskej republiky,
- členov vlády Slovenskej republiky,
- štátnych tajomníkov,
- predsedov ústredných orgánov štátnej správy Slovenskej republiky,
- predsedu a podpredsedu Najvyššieho kontrolného úradu Slovenskej republiky,
- sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky,

- sudcov,
- prokurátorov,
- verejného ochrancu práv,
- vedúceho Úradu vlády Slovenskej republiky,
- riaditeľa Národného bezpečnostného úradu,
- riaditeľa Slovenskej informačnej služby,
- členov Bankovej rady Národnej banky Slovenska.

Pôsobnosti Úradu špeciálnej prokuratúry podliehajú aj iné osoby pre:

- trestné činy prijímania úplatku podľa § 328 ods. 3, § 329 až § 331 Trestného zákona a podplácania podľa § 332 ods. 3, § 333 až 335 Trestného zákona,
- trestný čin založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny a trestný čin založenia, zosnovania a podporovania teroristickej skupiny,
- obzvlášť závažné zločiny spáchané zločineckou skupinou alebo teroristickou skupinou,
- trestné činy proti majetku podľa štvrtej hlavy osobitnej časti Trestného zákona alebo trestné činy hospodárske podľa piatej hlavy osobitnej časti Trestného zákona, ak takým trestným činom bola spôsobená škoda alebo získaný prospech dosahujúci najmenej dvadsaťpäťtisíc násobok malej škody podľa Trestného zákona, alebo ak taký čin bol spáchaný v rozsahu dosahujúcom výšku najmenej dvadsaťpäťtisíc násobku malej škody podľa Trestného zákona,
- trestný čin poškodzovania finančných záujmov Európskych spoločenstiev,
- trestné činy súvisiace s trestnými činmi uvedenými v písmenách a), b), c), d) alebo e), ak sú splnené podmienky na spoločné konanie.

Pôsobnosť Špeciálneho súdu, resp. Úradu špeciálnej prokuratúry podľa odseku 1 sa vzťahuje na trestné činy spáchané za trvania funkcie, ktorá túto pôsobnosť zakladá, aj keď trestný čin osoby uvedený v odseku 1) vyšiel najavo až po skončení funkcie, ktorá zakladá pôsobnosť Špeciálneho súdu, resp. Úradu špeciálnej prokuratúry.

ZAVEDENIE LEGISLATÍVNYCH NÁSTROJOV: AGENT A KORUNNÝ SVEDOK, PRÁVNÝ VÝKLAD LEGÁLNOSTI POUŽITIA AGENTA V SLOVENSKOM PROSTREDÍ

V 90-tych rokoch minulého storočia sme zaznamenali prudký vzostup kriminality na území SR, pričom došlo k nárastu kriminality páchanej organizovanými skupinami a zločineckými skupinami, ktoré sa zameriavali spočiatku prevažne na páchanie násilnej trestnej činnosti, neskôr aj ekonomickej trestnej činnosti a aj závažnej hospodárskej trestnej činnosti. Okrem toho došlo k nárastu korupcie, všeobecne vnímanej spoločnosťou, ktorá bola v latentnej forme vo vzťahu k jej odhaľovaniu. Vysoký stupeň organizovanosti, kedy sa páchala trestná činnosť stále viac utajenejším spôsobom, za zvýšeného používania násilia, ale aj zbraní, prerastanie zločineckých skupín do rôznych oblastí spoločenského života, a to aj prostredníctvom korupcie, umožňoval páchanie trestnej činnosti čoraz efektívnejším spôsobom, ktorý prinášal páchatelom väčší zisk. Práve vďaka väčším ziskom mohli takýto páchatelia rozširovať svoje sféry vplyvu. Páchanie uvedenej trestnej činnosti má vždy negatívne následky na fungovanie ekonomických vzťahov, osobitne pri korupcii, dochádza nevyhnutne k deformácii konku-

renčného prostredia. Toto je zreteľné osobitne pri korupcii, pretože za úplatok je uprednostňovaný subjekt, ktorý by bez úplatku neuspel v konkurenčnom súboji s ostatnými subjektmi, následkom čoho potom realizuje isté služby alebo dodáva isté tovary subjekt, ktorý ich nevie zrealizovať v najvyššej kvalite a tomu zodpovedajúcej cene. Páchatelia uvedenej trestnej činnosti sa dostali do takej pozície, že orgány činné v trestnom konaní nemali už efektívne procesné inštitúty na odhaľovanie, zisťovanie a usvedčovanie páchatelov.

Vzhľadom na vysokú efektivitu páchania vyššie uvedenej trestnej činnosti a jej negatívny dopad na spoločnosť bolo nevyhnutné hľadať procesno-právne inštitúty na efektívne odhaľovanie a usvedčovanie páchatelov takejto trestnej činnosti. Slovenská republika samozrejme patrí medzi štáty, ktoré historicky používajú tzv. kontinentálny systém práva. Tento systém začal byť viac, či menej, postupne modifikovaný o prvky tzv. anglo-saského právneho systému (common law) a to aj v okolitých európskych krajinách. Postupne sa do slovenského právneho systému začali zavádzať prvky typické práve pre anglo-saský právny systém, pričom boli modifikované tak, aby ich bolo možné začleniť do systému už používaného, resp. aplikovaného. V súčasnosti je teda zrejme, že v európskych krajinách dochádza k uvedenému prelínaniu uvedených právnych systémov, samozrejme v každej krajine je to rozdielne vzhľadom na dôvody zavádzania iných inštitútov do ich právnych systémov. V Slovenskej republike bolo potrebné nájsť východisko z vyššie naznačenej situácie, teda z rozmáhania sa organizovaného zločinu a korupcie na jednej strane a zároveň s limitovanými procesno-právnymi možnosťami dokazovať uvedené formy kriminality na druhej strane. Bolo zrejme, že bez zmeny procesno-právnych inštitútov nebude možné efektívne bojovať s vyššie uvedenou kriminalitou a dochádzalo by k prešľapovaniu na mieste.

Ďalším aspektom zavádzania nových procesno-právnych inštitútov boli aj medzinárodné záväzky SR (najmä dohovory OSN proti

nadnárodnému zločinu, proti korupcii a pod.), ktoré nás zaväzovali vytvoriť také právne prostredie, aby sme mohli efektívne potrestať páchatelov závažnej trestnej činnosti vymedzenej v medzinárodných dohovoroch.

Na základe týchto skutočností boli do Trestného poriadku zavedené procesné inštitúty ako agent, prepracovali sa prostriedky operatívno-pátracej činnosti (§ 10 ods. 21), informačno-technické prostriedky ako aj spolupracujúca osoba a nové procesné postupy (dočasné odloženie vznesenia obvinenia § 205, prerušenie trestného stíhania podľa § 228 ods. 3, podmienené zastavenie trestného stíhania spolupracujúceho obvineného § 218 - § 219, zastavenie trestného stíhania podľa § 215 ods. 3, mimoriadne zníženie trestu § 39 ods. 2 písm. e/).

Veľmi významným inštitútom je inštitút agenta, ktorý je v rekodifikovanom Trestnom poriadku, teda v zákone č. 301/2005 Z.z., upravený v ustanovení § 117 v prvej časti piatej hlavy, ktorá má názov Zabezpečovanie informácií. Zároveň je agent upravený aj vo všeobecnej časti Trestného poriadku a to v ustanovení § 10 ods. 19, kde je upravené, kto môže byť agentom a v ustanovení § 10 ods. 21, kde je agent systematicky zaradený medzi prostriedky operatívno-pátracej činnosti, medzi ktoré ďalej patrí aj kontrolovaná dodávka, zámena obsahu zásielok, predstieraný prevod, sledovanie osôb a vecí. Okrem toho je úprava agenta vyjadrená aj v Trestnom zákone (zákon č. 300/2005), v prvej časti (všeobecná časť), v jej treťom oddieli v ustanovení § 30 pod názvom Plnenie úlohy agenta, pričom ide o okolnosť vylučujúcu trestnú zodpovednosť.

Agent je zadaný v ustanovení § 10 ods. 19 Trestného poriadku, podľa ktorého je agent príslušníkom Policajného zboru alebo príslušník polície iného štátu, ktorý na základe príkazu prokurátora alebo súdu prispieva k odhaľovaniu, zisťovaniu a usvedčovaniu páchatelov zločinu, trestných činov uvedených v treťom diele ôsmej hlavy osobitnej časti Trestného zákona (korupcia), trestného

činu zneužívania právomoci verejného činiteľa a trestného činu legalizácie príjmu z trestnej činnosti. Pri odhaľovaní, zisťovaní a usvedčovaní páchatelov korupcie môže byť agentom aj iná osoba ako príslušník Policajného zboru ustanovená prokurátorom na návrh policajta alebo príslušníka Policajného zboru povereného ministrom vnútra SR. Toto ustanovenie Trestného poriadku vymedzuje, v ktorých prípadoch môže pôsobiť agent, okrem toho určuje, že agentom môže byť príslušník policajného zboru, v praxi ide o príslušníkov, ktorí sú zaradení na špecializovanej zložke Prezídia Policajného zboru. Len v prípade trestných činov korupcie, môže byť agentom aj iná osoba, teda nielen príslušník Policajného zboru. Túto osobu však musí za agenta ustanoviť prokurátor, ktorému predkladá návrh na ustanovenie uvedenej osoby policajt, alebo príslušník Policajného zboru poverený ministrom vnútra. Takáto možnosť, teda ustanoviť za agenta aj inú osobu než príslušníka Policajného zboru, umožňuje ustanoviť za agenta aj oznamovateľa trestného činu korupcie. Toto má veľký význam pri odhaľovaní korupčných trestných činov, pretože takto môže s orgánmi činnými v trestnom konaní spolupracovať priamo osoba, od ktorej sa požaduje zaplatenie úplatku, či osoba, ktorej je ponúkaný úplatok a je teda možné procesným spôsobom zadokumentovať odovzdanie a preberanie úplatku.

Pre činnosť agenta je nevyhnutné zadefinovať aj jeho beztrestnosť v rámci jeho konania, čo je vyjadrené v ustanovení § 30 Trestného zákona. V odseku 1 uvedeného ustanovenia je zadefinované, že čin inak trestný nie je trestným činom, ak ním agent ustavený podľa osobitného predpisu pri odhaľovaní trestného činu a pri zisťovaní jeho páchatela ohrozí alebo poruší záujem chránený týmto zákonom len preto, že bol k tomu donútený zločineckou skupinou alebo teroristickou skupinou, v ktorej pôsobí, alebo ak spácha taký čin v dôvodnej obave o život alebo zdravie svoje alebo blízkej osoby. V odseku 2 sú vymenované závažné trestné činy, na

ktoré sa nevzťahuje beztrestnosť agenta podľa odseku 1, ak by ich spáchal. Agent nesmie spôsobiť smrť alebo inému ťažkú ujmu na zdraví a ani spáchať ďalšie v zákone taxatívne vymedzené zločiny násilnej, sexuálnej povahy a ďalšie trestné činy všeobecne nebezpečné a proti republike. V odseku 3 je zadefinovaná beztrestnosť konania agenta v prípade odhaľovania, usvedčovania alebo zisťovania páchatela korupcie, čo je vyjadrené nasledovne: Čin inak trestný uvedený v § 332 až 335 a v § 336 ods. 2 spáchaný na účely odhalenia trestného činu alebo zistenia páchatela trestného činu podľa § 326, § 328 až 331 alebo § 336 ods. 1 spôsobom ustanoveným v Trestnom poriadku nie je trestným činom. V tejto súvislosti je potrebné poukázať aj na ustanovenie § 36 písmeno i/ Trestného zákona, ide o poľahčujúcu okolnosť, kde sú v uvedenom ustanovení taxatívne vymenované jednotlivé konania, pri ktorých je vylúčená trestnosť, avšak páchatel nesplnil všetky podmienky, aby došlo k vylúčeniu trestnosti, pričom jedným z konaní je aj plnenie úloh agenta.

Ďalším nevyhnutným predpokladom na činnosť agenta je upraviť procesným spôsobom jeho činnosť, ktorá je v súlade so zákonom. Procesné použitie agenta je vyjadrené v ustanovení § 117 Trestného poriadku.

V odseku 1 je vyjadrené, kedy je možné použiť agenta: Na odhaľovanie, zisťovanie a usvedčovanie páchatelov zločinov, korupcie, trestného činu zneužívania právomoci verejného činiteľa alebo trestného činu legalizácie príjmu z trestnej činnosti možno použiť agenta. Jeho použitie je prípustné len vtedy, ak odhaľovanie, zisťovanie a usvedčovanie páchatelov uvedených trestných činov by bolo iným spôsobom podstatne sťažené a získané poznatky odôvodňujú podozrenie, že bol spáchaný trestný čin alebo má byť spáchaný taký trestný čin. V tomto odseku je zadefinovaný okruh trestných činov, pri ktorých odhaľovaní, zisťovaní a usvedčovaní páchatelov sa agent môže použiť. Zároveň je vyjadrené, že agent bude použitý len vtedy, ak sú už zistené poznatky o páchaní trestnej činnosti (môže ísť aj

o poznatky o príprave na zločin alebo pokus zločinu), avšak bez použitia agenta by bolo procesné odhaľovanie, zisťovanie, či usvedčovanie páchatela podstatne sťažené alebo takmer nemožné. Toto možno chápať ako stav určitej dôkaznej núdze a zároveň suma získaných informácií (nie dôkazov) vedie k záveru o dôvodnosti podozrenia o tom, že niektorý z uvedených trestných činov už bol spáchaný alebo má byť spáchaný.

Podľa odseku 2, konanie agenta musí byť v súlade s účelom tohto zákona a musí byť úmerné protiprávnosti konania, na odhaľovaní, zisťovaní alebo usvedčovaní ktorého sa zúčastňuje. Agent nesmie iniciatívne navádzať na spáchanie trestného činu; to neplatí, ak ide o korupciu verejného činiteľa alebo zahraničného verejného činiteľa a zistené skutočnosti nasvedčujú, že páchatel by spáchal taký trestný čin aj vtedy, ak by príkaz na použitie agenta nebol vydaný. V prvej vete je zdôraznená zásada proporcionality a úmernosti konania agenta v porovnaní s protiprávnosťou konania páchatela a to s ohľadom na postavenie iných osôb. Týmto sa majú eliminovať prípadné možné následky postupu agenta v materiálnej alebo nemateriálnej sfére páchatela, ako aj iných osôb, vrátane ochrany ich života, zdravia, majetku, cti a dôstojnosti.

Veľmi dôležitá je formulácia druhej vety, ktorá je uvedená pred bodkočiarkou tak, že je zo zákona vylúčené konanie agenta, ktorým by iniciatívne navádzal na spáchanie trestného činu (teda tzv. provokácia). V druhej časti vety za bodkočiarkou je však výnimka, na základe ktorej agent môže iniciatívne navádzať na spáchanie trestného činu verejného činiteľa (verejný činiteľ je zadefinovaný v ustanovení § 128 ods. 1 Trestného zákona) alebo zahraničného verejného činiteľa (zahraničný verejný činiteľ je zadefinovaný v ustanovení § 128 ods. 2 Trestného zákona) za súčasného splnenia podmienky, že verejný činiteľ alebo zahraničný verejný činiteľ je rozhodnutý spáchať trestný čin aj bez konania agenta. V trestnom spise ale musia byť obsiahnuté skutočnosti nasvedčujúce tomuto

zisťovaniu. Inak povedané, ak zistené skutočnosti nasvedčujú existujúcemu rozhodnutiu verejného činiteľa spáchať korupčný trestný čin, a takéto rozhodnutie vzniklo na základe jeho slobodnej vôle, môže agent v nadväznosti na takéto rozhodnutie páchatela tohto v ďalšom konaní navádzať, najmä pokiaľ ide o miesto, čas, spôsob odovzdania a prijatia úplatku, jeho formu a výšku úplatku. Zároveň je nevyhnutná už vyššie uvedená proporcionality ku konaniu, na ktorom sa agent zúčastňuje a musí byť konanie agenta v súlade s účelom Trestného poriadku. Zistené skutočnosti, ktoré majú nasvedčovať tomu, že by verejný činiteľ spáchal korupčný trestný čin, nemusia byť vždy vo forme dôkazov. Postačuje, ak pôjde aj o informácie z operatívno-pátracej činnosti a z informačno-technických prostriedkov. Tu sa žiada vysvetliť, že sa často používa aj pri vyjadreniach niektorých odborných kruhov, že ide o tzv. agenta provokatéra. Toto označenie nie je správne, pretože agent navádza iniciatívne na konanie, až na základe zistenia skutočností, že páchatel sa dopustí niektorého z korupčných trestných činov (aj keď tieto prevažne nebudú vo forme dôkazov, dostačujúcich na vznesenie obvinenia a práve preto sa použije agent, aby sa získali dôkazy o konaní verejného činiteľa), teda sa preukazuje, že páchatel svojím konaním prejavil svoju vôľu. Pôjde teda vždy o konanie nadväzujúce na konanie páchatela – verejného činiteľa alebo zahraničného činiteľa, nepôjde o konanie agenta bez toho, že by bola zistená aktivita páchatela. Takéto konanie agenta, ako je vymedzené v ustanovení § 117 ods. 2 Trestného poriadku, veta druhá za bodkočiarkou, by sa dalo správnejšie vyjadriť ako zákonná iniciačná metóda (ide o inšpiráciu z amerického právneho systému z operatívnych metód označovaných sting operations). Ide o kvalitatívny rozdiel v porovnaní s provokáciou, pretože provokáciou je konanie, ktoré spočíva v navádzaní inak nevinnej osoby, u ktorej neboli zistené sklony k páchaniu trestnej činnosti, na spáchanie trestného činu (ide o tzv. entrapment v anglo-saskom systéme).

Agent môže byť procesne použitý len na základe vydania príkazu súdu, čo je vyjadrené v odseku 5. Príkaz na použitie agenta vydáva predseda senátu, pred začatím trestného stíhania alebo v prípravnom konaní sudca pre prípravné konanie na návrh prokurátora, ktorý musí byť odôvodnený skutkovými okolnosťami.

Teda príkaz na použitie agenta vydáva v štádiu konania pred súdom, teda po podaní obžaloby, predseda senátu. V prípravnom konaní a pred začatím trestného stíhania vydáva príkaz sudca pre prípravné konanie, a to na návrh prokurátora. Príkaz musí byť odôvodnený skutkovými okolnosťami. Jediná výnimka je možná podľa odseku 6, a to v prípade ak ide o vec, ktorá nestrpí odklad, vtedy môže prokurátor sám vydať príkaz na použitie agenta. Nesmie však ísť o použitie agenta spojené so vstupom do obydľia iného. Prokurátor môže taký príkaz vydať aj ústne, nemusí byť teda v písomnej podobe, a to v štádiu konania pred začatím trestného stíhania alebo v prípravnom konaní. Takýto príkaz prokurátora však aj tak musí potvrdiť písomne sudca pre prípravné konanie a to do 72 hodín od vydania príkazu prokurátorom, inak príkaz prokurátora stráca platnosť. V odseku 5 je v poslednej vete vyjadrené, že prokurátor nesmie vydať príkaz podľa odseku 6 vtedy, ak ide o použitie agenta, ktorý má iniciatívne navádzať na spáchanie trestného činu verejného činiteľa alebo zahraničného verejného činiteľa, takýto príkaz môže vydať, aj vtedy ak vec nestrpí odklad, len sudca pre prípravné konanie.

V odseku 7 sú uvedené náležitosti príkazu a to, že musí byť písomný, musí v ňom byť určený čas, počas ktorého bude agent použitý, pričom tento čas použitia nesmie trvať dlhšie ako šesť mesiacov. Tento čas môže byť predĺžený vždy o ďalšie dva mesiace a to aj opakovane. Príkaz na predĺženie vydáva predseda senátu a v prípravnom konaní na návrh prokurátora sudca pre prípravné konanie.

Podľa odseku 3 agent môže konať pod dočasnou alebo trvalou legendou, alebo bez legendy. Legenda je súhrn krycích údajov

o osobe agenta, najmä o jeho totožnosti, rodinnom stave, vzdelaní a zamestnaní.

Podľa odseku 4 ak je to na vytvorenie alebo zachovanie legendy nevyhnutné, možno za podmienok uvedených v osobitnom zákone vydať, vyhotoviť a používať krycie doklady. Podrobnosti o vydávaní krycích dokladov a vytváraní legendy sú riešené v osobitnom zákone a to v zákone č. 171/1993 Z.z. o policajnom zbore v znení neskorších zmien a doplnení (§ 39a, § 39c, § 40).

Na prípady použitia agenta s legendou naväzujú odseky 8, 9 a 10. Podľa odseku 8 písomnosti týkajúce sa použitia agenta sa do spisu založia len vtedy, ak prokurátor v obžalobe navrhne vykonanie dôkazov skutočnosťami zistenými agentom. To znamená, že ak by prokurátor považoval za dostatočné dôkazy získané iným spôsobom ako agentom a nechcel by odhaliť pôsobenie agenta, tak by vo vyšetrovacom spise, ktorý by sa predkladal na súd s obžalobou neboli uvedené žiadne skutočnosti o pôsobení agenta. Agent by mohol pôsobiť naďalej v prostredí, v ktorom do ktorého sa už infiltroval. Toto má praktický význam najmä pri odhaľovaní organizovaného zločinu, teda zločineckých skupín a teroristických skupín, ale aj pri preukazovaní korupcie v prostredí verejných činiteľov.

Podľa odseku 9 agent môže pri použití svojej legendy so súhlasom oprávnenej osoby vstúpiť do obydľia. Taký súhlas sa však nesmie získať na základe predstieraného práva vstupu. Toto ustanovenie je upresnením možností postupu agenta pri jeho činnosti v nadväznosti na ochranu obydľia.

Podľa odseku 10 pravá totožnosť agenta vystupujúceho pod legendou musí byť aj po skončení jeho použitia utajená. Prokurátorovi alebo sudcovi pre prípravné konanie, ktorí sú príslušní rozhodovať podľa odsekov 5 a 6, ako aj predsedovi senátu v konaní pred súdom musí sa na ich žiadosť oznámiť pravá totožnosť agenta. Pravá totožnosť agenta musí zostať utajená, preto nikto nemá právo sa oboznámiť s pravou totožnosťou agenta. Tú pozná len príslušné pracovisko

polície, ktoré vytvára kryciu legendu a riadiaci pracovník z príslušnej špecializovanej zložky Prezídia Policajného zboru. Inak pravá totožnosť agenta môže byť oznámená zo zákona len prokurátorovi, ktorý podáva návrh na použitie agenta, alebo vydáva príkaz podľa odseku 6 a sudcovi pre prípravné konanie alebo predsedovi senátu, ktorí vydávajú príkaz na použitie agenta a predsedovi senátu, v konaní pred súdom, ak požiadajú o oznámenie pravej totožnosti. Zákon nedefinuje dôvody, pre ktoré by mohol prokurátor alebo sudca pre prípravné konanie, či predseda senátu požiadať o oznámenie údajov. V praxi by malo ísť o minimum prípadov a zrejme by išlo o situácie, keby bolo potrebné poznať pravú totožnosť agenta s poukazom na dôkaznú situáciu, vzťahy medzi jednotlivými osobami, pri podozrení zo spáchania trestnej činnosti samotným agentom.

Výsluch agenta je upravený v ustanovení odseku 11. O skutočnostiach dôležitých pre trestné konanie môže agenta v prípravnom konaní vypočuť prokurátor pri primeranom použití ustanovenia § 134 ods. 1 tak, aby jeho totožnosť nemohla byť odhalená; agent môže byť výnimočne vypočúvaný na súde iba pri primeranom použití ustanovení § 134 ods. 1, § 136 a § 262, aby jeho totožnosť nemohla byť odhalená. Na súdne konanie sa agent predvoláva prostredníctvom Prezídia Policajného zboru. Doručenie predvolania agentovi zabezpečí príslušník Policajného zboru poverený prezidentom Policajného zboru. Ak je agentom iná osoba ako príslušník Policajného zboru alebo príslušník polície iného štátu a súhlasí s tým, aby jeho totožnosť bola odhalená, použijú sa na ďalšie konanie ustanovenia § 127 až 134 o svedkovi. Uvedené ustanovenie umožňuje výsluch agenta v prípravnom konaní len prokurátorovi, ak to prokurátor považuje za nutné. Spravidla pôjde o prípady, kde bol agent aj priamym svedkom protiprávneho konania (napr. pri korupcii odovzdanie a prevzatie úplatku, ktorého sa agent zúčastnil). V konaní pred súdom je možné vypočuť agenta

len výnimočne, opäť však pôjde o prípady kedy bol priamym svedkom (pri korupcii skoro vždy, nemusel by byť napríklad vypočúvaný pri trestných činoch páchaných zločineckými skupinami a teroristickými skupinami, ak by bolo možné dôkazy vykonať aj inak nie len jeho výpoveďou). Výsluch agenta musí byť zrealizovaný tak, aby nedošlo k odhaleniu jeho identity. Pri výsluchu agenta v prípravnom konaní, ako aj v konaní pred súdom, je preto možné použitie technické zariadenia určené na prenos obrazu a zvuku (§ 134 ods. 1 Trestného poriadku) a v konaní pred súdom je možné aj vylúčenie verejnosti, obžalovaného a aj jeho dôverníkov z pojednávacej miestnosti (§ 262 Trestného poriadku). Aj predvolanie na hlavné pojednávanie je preto riešené prostredníctvom povereného príslušníka Policajného zboru, ktorého poveril prezident Policajného zboru. Len v prípade, že by išlo o výsluch agenta, ktorý nie je príslušníkom Policajného zboru alebo príslušníkom policajného zboru iného štátu a tento agent by súhlasil s odhalením jeho totožnosti, tak sa vypočúje tento agent za použitia ustanovení o výsluchu svedka (§ 127 až § 134 Trestného poriadku). Okrem toho je potrebné poukázať aj na ustanovenie § 125 ods. 3 Trestného poriadku o konfrontácii. Podľa uvedeného ustanovenia sa nepoužijú ustanovenia o konfrontácii uvedené § 125 ods. 1 a 2 Trestného poriadku v prípade agenta, ohrozeného svedka, chráneného svedka a svedka, ktorého totožnosť je utajená. Toto neplatí v prípade agenta, ktorý súhlasil s odtajnením svojej totožnosti. Pokiaľ agent súhlasí s odtajnením svojej totožnosti je možné ho konfrontovať s obvineným v prípravnom konaní a s obžalovaným na hlavnom pojednávaní, v praxi sa tieto prípady vyskytujú len vtedy ak agentom bola osoba, ktorá nebola príslušníkom Policajného zboru. Ešte v súvislosti so skutočnosťami zistenými agentom, je upravené v ustanovení § 131 ods. 2 Trestného poriadku, že pokiaľ sa o týchto skutočnostiach vypočúva ako svedok prezidentom Policajného zboru poverený príslušník Policajného zboru, tak súd do zápisnice uvedie príslušné

údaje agenta a meno, priezvisko a pracovisko povereného príslušníka Policajného zboru. V praxi ide o prípady, pri ktorých je možné prezentovať zistenia agenta bez toho, aby bol vypočutý, teda napr. nebol očitým svedkom alebo napr. ak do dňa, kedy mal vypovedať na hlavnom pojednávaní zomrel alebo bol usmrtený.

Použitelnosť dôkazov mimo trestného konania, v ktorom bol agent použitý na základe príkazu príslušného súdu je upravená v ustanovení odseku 12: Skutočnosti týkajúce sa trestných činov nesúvisiacich s vecou, v ktorej bol agent použitý, môžu sa v inom konaní použiť ako dôkaz iba vtedy, ak ide o zločin, korupciu, trestný čin zneužívania právomoci verejného činiteľa alebo trestný čin legalizácie príjmu z trestnej činnosti. V praxi toto ustanovenie znamená, že skutočnosti, ktoré boli zistené v súvislosti s vyšetrovanou trestnou vecou, v ktorej bol ustanovený agent a nemajú súvis s uvedenou vyšetrovanou vecou, tak je možné použiť ich ako dôkaz aj v iných konaniach, ktoré sú vymedzené u uvedenom ustanovení. Na rozdiel od podobnej úpravy použiteľnosti zistených skutočností v iných veciach pri informačno-technických prostriedkoch a prostriedkoch operatívno-pátracej činnosti, u ktorých sa vyžaduje súbežne prebiehajúce trestné konanie, v prípade agenta je podmienkou uvedeného postupu len existencia citovanej trestnej činnosti, to znamená, že sa o nej nemusí viesť trestné konanie.

Podľa odseku 13 je umožnené používať pri použití agenta podľa odseku 1 aj informačno-technické prostriedky a primerane potom rozhodnúť podľa odseku 8, teda o tom, či budú použité ako dôkaz a zaradené do vyšetrovacieho spisu pri podaní obžaloby.

Odsek 14 umožňuje použitie agenta a jeho pôsobenie aj v iných štátoch. Podmienkou je, že ide vždy o príslušníka Policajného zboru, s jeho pôsobením v inom štáte musia súhlasiť príslušné orgány štátu, na území ktorého má pôsobiť a musí byť vydaný príkaz podľa odseku 5. Po splnení týchto podmienok rozhoduje o jeho vyslaní prezident Policajného zboru pokiaľ medzinárodná

zmluva neustanovuje iný postup. Rozhodovacia právomoc prezidenta Policajného zboru je tu preto, lebo agent je príslušníkom Policajného zboru a počas pôsobenia ako agent v zahraničí musí byť vydaný príslušný rozkaz na takéto pôsobenie, teda rozhodovanie prezidenta Policajného zboru je len o technike jeho vyslania, procesne je významné, či je vydaný príkaz podľa odseku 5 a či sú splnené procesné podmienky štátu, na ktorého území má pôsobiť, čo je ich predchádzajúci súhlas.

Efektívne využívanie inštitútu agenta je možné len za súčasného používania informačno-technických prostriedkov, a to najmä odpočúvania a záznamu telekomunikačnej prevádzky podľa § 115 a § 116 Trestného poriadku, vyhotovovania obrazových, zvukových alebo obrazovo-zvukových záznamov podľa § 114 Trestného poriadku, sledovania osôb a vecí podľa § 113 Trestného poriadku. Toto sú najčastejšie používané procesné inštitúty v spojení s použitím agenta. Všetky tieto procesné inštitúty je možné použiť len na základe písomného príkazu súdu (predsedu senátu v konaní pred súdom a sudcu pre prípravné konanie v prípravnom konaní alebo v konaní pred začatím trestného stíhania). Tak ako bolo už spomenuté vyššie, je možné dôkazne použiť získané skutočnosti nesúvisiace s vecou, v ktorej boli nasadené aj v iných trestných veciach, vyžaduje sa však, aby v tých veciach už prebiehalo trestné konanie. Vhodným kombinovaním použitia agenta s používaním záznamu telekomunikačnej prevádzky podľa § 115 Trestného poriadku, s vyhotovovaním obrazových, zvukových alebo obrazovo-zvukových záznamov podľa § 114 Trestného poriadku, sledovaním osôb a vecí podľa § 113 Trestného poriadku sa podarilo preukázať už viacero korupčných konaní. Preukazovanie korupčných vecí za použitia inštitútu agenta sa ukázalo ako najefektívnejší spôsob preukazovania korupcie páchanej verejnými činiteľmi. Najmä kauzy, v ktorých vystupovala ako agent osoba, ktorá nebola príslušníkom Policajného zboru, mali veľmi pozitívny ohlas v spoločnosti, pretože bol hneď

zreteľný výsledok spolupráce verejnosti s orgánmi činnými v trestnom konaní.

Ďalšie možnosti, ktorými je možné efektívne postupovať pri odhaľovaní, usvedčovaní a zisťovaní páchatelov najzávažnejších foriem trestnej činnosti je inštitút spolupracujúcej osoby.

Podstatou inštitútu spolupracujúcej osoby je dohoda medzi páchatelom a štátom, ktorej obsahom je poskytnutie výhody v podobe dočasnej alebo trvalej beztrestnosti a upustenia od ďalšieho trestného stíhania, za poskytnutie dôkazne významných informácií, výnimočne spôsobilých prispieť k naplneniu účelu spolupráce, teda objasneniu niektorého z vyššie uvedených trestných činov alebo zisteniu či usvedčeniu ich páchatelov.

V súvislosti s využitím inštitútu spolupracujúcej osoby je možné použiť aj nové procesné postupy a to dočasné odloženie vznesenia obvinenia § 205 Trestného poriadku, prerušenie trestného stíhania podľa § 228 ods. 3 Trestného poriadku, podmienené zastavenie trestného stíhania spolupracujúceho obvineného § 218 - § 219 Trestného poriadku, zastavenie trestného stíhania podľa § 215 ods. 3 Trestného poriadku, mimoriadne zníženie trestu § 39 ods. 2 písm. e/ Trestného poriadku.

Využitie uvedených procesných postupov je možné len v trestnom konaní o trestných činoch korupcie podľa ôsmej hlavy tretieho oddielu osobitnej časti Trestného zákona, trestnom čine založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny podľa § 296 Trestného zákona, o trestnom čine založenia, zosnovania a podporovania teroristickej skupiny podľa § 297 Trestného zákona alebo zločine spáchanom organizovanou skupinou, zločineckou skupinou alebo teroristickou skupinou.

Zákonná úprava podmienok rozhodnutí podľa § 215 ods. 3, § 218 ods. 1 a § 228 ods. 3 ako aj záznam o dočasnom odložení vznesenia obvinenia podľa § 205 ods. 1 Trestného poriadku zhodne predpokladá významnú mieru podielu spolupracujúcej osoby na naplnení

účelu spolupráce, vyžaduje sa teda vyššia kvalita poskytnutých informácií, ktoré priamo a bezprostredne prispievajú k objasneniu tam uvedených trestných činov alebo k zisteniu alebo usvedčeniu ich páchatelov.

Uvedené postupy nie je možné aplikovať voči organizátorovi, návodcovi alebo objednávateľovi trestného činu, na ktorého objasnení sa podieľal a o ktorom poskytol dôkazy v trestnom konaní.

Páchatel trestného činu sa môže dobrovoľne rozhodnúť pre spoluprácu s orgánmi činnými v trestnom konaní a súdom tak v pred-súdnom konaní, teda pred vznesením obvinenia alebo po vznesení obvinenia, ako aj po podaní obžaloby v konaní súdom.

Praktické využitie procesných postupov a rozhodnutí naplňujúcich inštitút spolupracujúcej osoby je v tom, ich využitím je možné objasniť, zistiť, či usvedčiť páchatelov závažných trestných činov, pričom bez využitia spolupracujúcej osoby by zrejme nedošlo k odhaleniu, zisteniu, či usvedčeniu páchatela. V týchto prípadoch ide o objasňovanie, zisťovanie, či usvedčovanie páchatelov najzávažnejších foriem trestnej činnosti a preto tu prevažuje záujem spoločnosti na objasnení týchto trestných činov nad záujmom trestne stíhať a postihnúť takú osobu, ktorá sa výraznou mierou pričini-la o ich objasnenie, zistenie, či usvedčenie páchatela, ide teda o výnimky zo zásady legality.

Všetky vyššie uvedené procesné inštitúty posunuli kvalitatívne vpred možnosti orgánov činných v trestnom konaní pri odhaľovaní, zisťovaní a usvedčovaní páchatelov najzávažnejších foriem kriminality v SR. Súbežné vytvorenie špecializovaných policajných zložiek, špecializovanej zložky prokuratúry a špeciálneho súdu s jurisdikciou pre celé územie SR vytvorili inštitucionálne predpoklady pre používanie uvedených procesných inštitútov, tak aby mohli byť efektívne používané v praxi.

KVALIFIKAČNÉ PREDPOKLADY PERSONÁLNEHO OBSADENIA ZLOŽIEK

Na čele Úradu špeciálnej prokuratúry je špeciálny prokurátor, prostredníctvom ktorého generálny prokurátor riadi činnosť Úradu špeciálnej prokuratúry. Špeciálneho prokurátora volí do funkcie Národná rada Slovenskej republiky na návrh generálneho prokurátora na základe výberového konania. Funkčné obdobie špeciálneho prokurátora je päť rokov. Špeciálnym prokurátorom môže byť len prokurátor generálnej prokuratúry. Špeciálny prokurátor zodpovedá za výkon svojej funkcie generálnemu prokurátorovi.

Generálny prokurátor nie je oprávnený:

1. uložiť špeciálnemu prokurátorovi ani prokurátorovi Úradu špeciálnej prokuratúry pokyn, aby sa nezačalo trestné stíhanie, nevznieslo obvinenie, nepodal návrh na vzatie obvineného do väzby, vec postúpila na prejednanie inému orgánu, zastavilo trestné stíhanie, nepodala obžaloba alebo riadny alebo mimoriadny opravný prostriedok v neprospech obvineného,
2. vykonať úkony za špeciálneho prokurátora alebo prokurátora Úradu špeciálnej prokuratúry alebo rozhodnúť, že ich vykoná iný podriadený prokurátor.

Ostatných prokurátorov Úradu špeciálnej prokuratúry vymenúva do funkcie v Úrade špeciálnej prokuratúry generálny prokurátor na základe výberového konania na návrhu špeciálneho prokurátora a po predchádzajúcom súhlase rady prokurátorov. Stanovisko rady prokurátorov je pre generálneho prokurátora záväzné.

Do výberového konania na Úrad špeciálnej prokuratúry sa môže prihlásiť:

1. prokurátor Generálnej prokuratúry SR, alebo
2. prokurátor inej prokuratúry, ktorý spĺňa podmienky na preloženie na Generálnu prokuratúru SR /desať rokov započítateľnej praxe; výnimku z tejto dĺžky započítateľnej praxe môže udeliť generálny prokurátor na návrh špeciálneho prokurátora, ak ide o prokurátora prekladaného na Úrad špeciálnej prokuratúry/, alebo
3. štátny občan SR, ktorý spĺňa podmienky na vymenovanie do funkcie prokurátora:
 - v deň vymenovania dosiahol vek najmenej 25 rokov,
 - má vysokoškolské právnické vzdelanie,
 - má spôsobilosť na právne úkony v plnom rozsahu,
 - je bezúhonný a jeho morálne vlastnosti dávajú záruku, že funkciu prokurátora bude riadne vykonávať,
 - ovláda štátny jazyk,
 - má trvalý pobyt na území SR,
 - nie je členom politickej strany ani politického hnutia,
 - zložil odbornú justičnú skúšku,
 - súhlasí s vymenovaním do funkcie prokurátora.

Za odbornú justičnú skúšku sa považuje aj advokátska skúška a notárska skúška. generálny prokurátor môže výnimočne odpustiť vykonanie odbornej justičnej skúšky uchádzačovi o funkciu prokurátora, ktorý je preukázateľne vedeckou alebo inou významnou osobnosťou v odbore práva, ak je najmenej dvadsať rokov činný v právnickom povolání. Funkčné obdobie prokurátorov Úradu špeciálnej prokuratúry nie je časovo obmedzené.

Výberovým konaním sa overujú schopnosti, odborné a jazykové vedomosti, zdravotný stav, psychická vyrovnanosť /absolvovanie psychodiagnostických testov/ a ďalšie skutočnosti, ktoré je potrebné alebo vhodné overiť vzhľadom na rozsah povinností prokurátora.

Vymenovať do funkcie v Úrade špeciálnej prokuratúry možno len osobu, ktorá podľa vyjadrenia Národného bezpečnostného úradu je oprávnená na oboznamovanie sa s utajovanými skutočnosťami stupňa utajenia Prísne tajné podľa zákona č. 215/2004 Z.z. o ochrane utajovaných skutočností a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Oprávnenie vykonávať funkciu v Úrade špeciálnej prokuratúry zaniká:

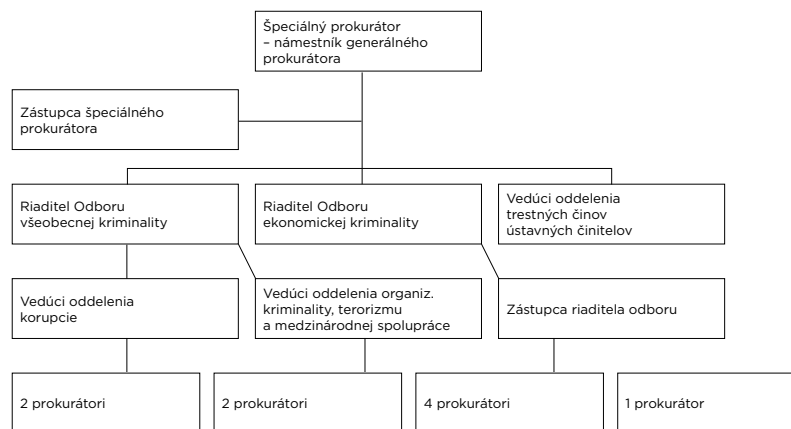
1. uplynutím funkčného obdobia,
2. odvolaním z funkcie v Úrade špeciálnej prokuratúry,
3. uvoľnením z funkcie v Úrade špeciálnej prokuratúry,
4. zánikom služobného pomeru prokurátora.

Prokurátor Úradu špeciálnej prokuratúry má právo v odôvodnených prípadoch na zabezpečenie ochrany svojej osoby, ochrany jemu blízkých osôb a ochrany svojho obydlia, ak o to požiada; takisto má právo na bezplatné poskytnutie primeraných prostriedkov za zabezpečenie ochrany alebo náhrady nákladov takej ochrany. Minister vnútra SR na základe žiadosti generálneho prokurátora vydá rozhodnutie o bezplatnom zaistení bezpečnosti osôb a obydlia Policajným zborom.

Bez súhlasu prokurátora nemožno zverejňovať jeho podobizeň a pobyt; to sa vzťahuje aj na jemu blízke osoby, ak je to potrebné na účinnú ochranu osoby určenej na plnenie úloh Úradu špeciálnej prokuratúry a jemu blízkých osôb a blízke osoby s tým súhlasia. Prokurátor má právo aj na primerané utajenie údajov o svojej osobe a jemu blízkých osobách.

V súčasnosti pôsobí na Úrade špeciálnej prokuratúry 17 prokurátorov /plánovaný počet je 25 prokurátorov/ v tejto organizačnej štruktúre:

ÚRAD ŠPECIÁLNEJ PROKURATÚRY GP SR - ORGANIZAČNÍ SCHÉMA

Na čele Špeciálneho súdu je predseda Špeciálneho súdu, ktorého menuje minister spravodlivosti Slovenskej republiky po predchádzajúcom výberovom konaní, ktoré taktiež vyhlasuje minister spravodlivosti Slovenskej republiky. Funkčné obdobie predsedu Špeciálneho súdu je v trvaní 5 rokov a funkciu môže vykonávať po splnení podmienok dvakrát po 5 rokov.

Podpredsedu Špeciálneho súdu menuje minister spravodlivosti Slovenskej republiky na základe návrhu predsedu Špeciálneho súdu bez výberového konania. Na obsadenie miest sudcov a predsedov senátov Špeciálneho súdu vyhlasuje výberové konanie predseda Špeciálneho súdu a zároveň sa vyžaduje súhlas Súdnej rady s premiestnením sudcu na Špeciálny súd.

Na Špeciálny súd možno pridať len sudcu, ktorý dovŕšil vek 35 rokov a podľa vyjadrenia Národného bezpečnostného úradu je oprávnený oboznamovať sa s utajovanými skutočnosťami stupňa utajenia Prísne tajné. Tieto podmienky rovnako platia aj na sudcu, ktorý rozhoduje o riadnom opravnom prostriedku proti rozhodnutiu Špeciálneho súdu.

EKONOMICKÉ HĽADISKO ZAVEDENIA ZLOŽIEK DO SYSTÉMU (ZRIAĎOVACIE NÁKLADY A PREVÁDZKA)

Ako už bolo vyššie uvádzané zákonom sa vytvoril novoexistujúci Špeciálny súd s novým sídlom a obvodom a tiež novoexistujúci Úrad špeciálnej prokuratúry ako osobitná súčasť Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky.

Finančné náklady na vytvorenie špecializovaných orgánov smerovali do kapitálových výdajov spočívajúcich v rekonštrukcii a dostavbe samostatného objektu bývalého Vojenského útvaru v Pezinku pri Bratislave, pretože tento objekt sa javil z hľadiska zabezpečenia bezpečnosti, ako najvhodnejší s možnosťou zabezpečenia dostatku kancelárií, pojednávacích miestností a veľkej pojednávacej miestnosti pre väčšie skupiny páchatelov, najmä z organizovaného zločinu. Ďalej finančné prostriedky smerovali do zabezpečenia materiálno-technického vybavenia špecializovaných orgánov (súd a prokuratúra) a do zabezpečenia mzdových prostriedkov v podobe príplatkov k základným platov sudcov a prokurátorov a mzdových prostriedkov štátnych zamestnancov a zamestnancov vo verejnej službe.

Vláda Slovenskej republiky v roku 2004 vyčlenila účelovo viazané prostriedky vo výške 20 miliónov Sk na materiálno-technické vybavenie Špeciálneho súdu a Úradu špeciálnej prokuratúry, a to najmä na nákup motorových vozidiel, výpočtovej techniky a na zariadenie kancelárií, na rekonštrukciu a dostavbu samostatného objektu bolo vyčlenených 200 miliónov Sk a na výstavbu radových domov pre sudcov a prokurátorov v uzavretom objekte 50 miliónov SK.

Na Špeciálnom súde bolo plánovaných 16 miest sudcov a je obsadených 14 miest sudcov, správu a výkon súdu zabezpečuje

50 zamestnancov. Na Úrade špeciálnej prokuratúry je plánovaných 25 miest prokurátorov a v súčasnosti je obsadených 17 miest prokurátorov, výkon a správu prokuratúry zabezpečuje 15 zamestnancov. Priemerný plat štátneho zamestnanca predstavuje sumu 20 000 Sk brutto. Základný plat prokurátora Úradu špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky sa rovná platu sudcu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, pričom tento je 1,3 násobkom platu poslanca NR SR. Prokurátorovi Úradu špeciálnej prokuratúry patrí mesačne funkčný príplatok za výkon funkcie prokurátora na Úrade špeciálnej prokuratúry v sume rovnajúcej sa 6 násobku priemernej nominálnej mesačnej mzdy zamestnanca v hospodárstve Slovenskej republiky za predchádzajúci kalendárny rok. Zhodný platový výpočet je aj u sudcov Špeciálneho súdu. V prípade, že sudca, alebo prokurátor vykonáva riadiacu činnosť má priznaný príslušný funkčný príplatok. V číselnom vyjadrení sa hrubý plat sudcu, alebo prokurátora pohybuje v sume 180 000 Sk. Je potrebné počítať s príplatkami pre sudcov a štátnych zamestnancov súvisiacimi s výkonom pracovnej pohotovosti, ktorá je neustále zabezpečovaná tak na Špeciálnom súde ako aj na Úrade špeciálnej prokuratúry.

Do celkových nákladov na zriadenie a prevádzku je potrebné započítať aj ochranu a ostrahu budovy Špeciálneho súdu a Úradu špeciálnej prokuratúry a mzdové náklady na príslušníkov justičnej stráže a príslušníkov individuálnej ochrany sudcov a prokurátorov, ktorá sa poskytuje na požiadanie, avšak tieto náklady znáša Ministerstvo spravodlivosti SR a Ministerstvo vnútra SR. Sudcovia a prokurátori okrem individuálnej fyzickej ochrany, ktorú na požiadanie zabezpečuje Úrad na ochranu ústavných činiteľov Ministerstva vnútra SR, majú poskytovanú aj tzv. administratívnu ochranu spočívajúcu v softwarovom zablokovaní databáz.

Súhrn finančných nákladov sa rovná počtu sudcov, prokurátorov a ďalších zamestnancov podieľajúcich sa na plnení úloh

Špeciálneho súdu a Úradu špeciálnej prokuratúry. Prostriedky boli racionálne využité a s odstupom času je možné konštatovať, že aj vstupné náklady boli odhadnuté v primeranej miere. Je naďalej otázne, či je potrebné investovať vysoké prostriedky do zabezpečenia bezpečnosti budovy a bezpečnosti sudcov a prokurátorov, pretože doposiaľ sa nevyskytol žiadny prípad ohrozenia. Nie je nevyhnutné zriaďovať špecializované jednotky v uzavretých areáloch, pretože s tým vznikajú zvýšené náklady na prevádzku a dopravu a je zaznamenaná informačná a komunikačná odtrhnutosť od centrálnych orgánov.

VYHODNOTENIE ČINNOSTI ŠPECIÁLNYCH JEDNOTIEK OD ICH VZNIKU (ŠTATISTIKA), POROVNÁVACIE HODNOTENIE S POHĽADOM DO MINULOSTI A DO BUDÚCNOSTI.

ÚRAD ŠPECIÁLNEJ PROKURATÚRY

STAV A VÝVOJ KRIMINALITY: POČET VECÍ, KTORÉ NAPADLI DO TRESTNÝCH REGISTROV

Rok	Nápad	Vybavené	Neskončené
2004	460	128	332
2005	294	362	264
2006	429	425	291

STAV A VÝVOJ KRIMINALITY: POČET OSÔB, KTORÝM BOLO VZNESENÉ OBVINENIE

	Muži	Ženy	Spolu
2004	1033	97	1130
2005	364	36	400
2006	359	29	388*

*Z toho cudzinci - 31

SKLADBA KRIMINALITY VO VECIACH, KTORÉ BOLI SKONČENÉ; DRUHY KRIMINALITY PODĽA TRESTNÉHO ZÁKONA ÚČINNÉHO DO 31.12.2005 HOSPODÁRSKA KRIMINALITA / ROK 2006

§	stíhané osoby	obžalované osoby
124	20	20
148	23	20
148a	2	-
148b	1	-

SKLADBA KRIMINALITY VO VECIACH, KTORÉ BOLI SKONČENÉ; DRUHY KRIMINALITY PODLA TRESTNÉHO ZÁKONA ÚČINNÉHO DO 31.12.2005 HOSPODÁRSKA KRIMINALITA / ROK 2005

§	stíhané osoby
124	17
128	1
140	2
148	25
148a	9

KRIMINALITA PROTI PORIADKU VO VEREJNÝCH VECIACH: ROK 2006

§	stíhané osoby	dohoda o vine a treste	obžalované osoby	odsúdené osoby
158	28	-	23	8
160	4	-	3	1
160a	30	1	25	10
161	4	-	3	-
161a	33	2	26	15
162	1	-	-	-
171a	2	-	1	-
174	2	-	-	-
176	1	-	-	-

**KORUPČNÉ TRESTNÉ ČINY PRO ROK 2005
§§ 160, 160A, 161, 161A, 162 TRESTNÉHO ZÁKONA /ÚČINNÉHO DO 1.1.2006/**

§	stíhané osoby	obžalované osoby
155	2	2
158	44	24
159	1	-
160	13	10
160a	34	28
161	21	7
161a	39	29
162	2	2
166	3	-
171	4	-
171a	4	-
176	23	3

**KORUPČNÉ TRESTNÉ ČINY / ORGANIZOVANÝ ZLOČIN ZA ROK 2006
§§ 160, 160A, 161, 161A, 162 TRESTNÉHO ZÁKONA /ÚČINNÉHO DO 1.1.2006/**

§	stíhané osoby	obžalované osoby	odsúdené osoby
185a	19	11	-
187	1	1	-

ORGANIZOVANÝ ZLOČIN ZA ROK 2006

§	stíhané osoby	obžalované osoby
179	3	-
184a	2	-
185	11	4
185a	161	-
187	2	1
202	5	-
209	1	-
219	18	-
222	6	-
231	6	-
232	3	-
234	1	-
235	6	-

MAJETKOVÁ KRIMINALITA ROK 2006

§	stíhané osoby	dohoda o vine a treste	obžalované osoby	odsúdené osoby
247	2	-	-	-
248	1	-	1	-
250	9	1	2	1
257	6	-	-	-

MAJETKOVÁ KRIMINALITA ROK 2005

§	stíhané osoby	obžalované osoby
247	25	-
248	27	-
249a	1	-
250	54	6
250a	2	-
250e	2	-
252	27	-
255	6	1
256	6	-
256c	2	-
256d	8	-
257	13	-

**DRUHY KRIMINALITY PODĽA TRESTNÉHO ZÁKONA ÚČINNÉHO OD 1.1.2006
ŠIESTA HLAVA - TRESTNÉ ČINY VŠEOBECNE NEBEZPEČNÉ**

§	stíhané osoby	dohoda o vine a treste	obžalované osoby	odsúdené osoby
294	1	-	1	-

**DRUHY KRIMINALITY PODĽA TRESTNÉHO ZÁKONA ÚČINNÉHO OD 1.1.2006
OŠMA HLAVA - TRESTNÉ ČINY PROTI PORIADKU VO VEREJNÝCH VECIACH**

§	stíhané osoby	dohoda o vine a treste	obžalované osoby	odsúdené osoby
326	3	-	3	-
329	6	1	5	3
332	1	-	-	-
333	75	27	49	55

**§§ 329, 332, 333 TRESTNÉHO ZÁKONA / ÚČINNÉHO OD 1.1.2006 / - KORUPČNÉ TRESTNÉ ČINY)
ZÁKLADNÉ ÚDAJE O ČINNOSTI PROKURÁTORA A SPÔSOB VYBAVENIA VECÍ PRED ZAČATÍM
TRESTNÉHO STÍHANIA / POČET TRESTNÝCH OZNÁMENÍ**

	Nápad	Vybavené
2004	575	396
2005	758	498
2006	727	480

**KORUPČNÉ TRESTNÉ ČINY, ZÁKLADNÉ ÚDAJE O ČINNOSTI PROKURÁTORA A SPÔSOB VYBAVENIA
VECÍ PRED ZAČATÍM TRESTNÉHO STÍHANIA / SPÔSOB VYBAVENIA TRESTNÝCH OZNÁMENÍ**

Spôsob skončenia	Počet
uznesenie § 197/1a	1
uznesenie § 197/1b	1
uznesenie § 197/1c	18
uznesenie § 197/1d	417
uznesenie § 197/1d - vydané prokurátorom	2

**KORUPČNÉ TRESTNÉ ČINY, ZÁKLADNÉ ÚDAJE O ČINNOSTI PROKURÁTORA A SPÔSOB VYBAVENIA
VECÍ PRED ZAČATÍM TRESTNÉHO STÍHANIA / ZAŤAŽENOSŤ PROKURÁTORA V PREVEROVANÍ**

	Počet prokurátorov	Nápad	Počet vecí na jedného prokurátora
2004	7	575	82
2005	9	758	84
2006	16	746	46

Počet sťažností :

- zamietli - § 193/1b – 15
- § 193/1c – 181
- zaťaženosť prokurátora v preverovaní

Základné údaje o činnosti a zaťažnosti prokurátora a o spôsobe vybavenia vecí v prípravnom konaní (rok 2006)

- počet napadnutých vecí – 429
- počet vybavených vecí – 425
- počet osôb, ktorým bolo skončené trestné stíhanie – 535
- počet vecí, kde prebehlo: vyšetrovanie – 388 a skrátené vyšetrovanie – 37

SPÔSOB SKONČENIA PRÍPRAVNÉHO KONANIA

Spôsob skončenia	Počet vecí	Počet osôb
zastavené trestné stíhanie (§ 215)	15	27
prerušené trestné stíhanie (§ 228 ods. 2)	2	2
prerušené trestné stíhanie spolupracujúceho obvineného (§ 228 ods.3)	3	3
podmienečne zastavené trestné stíhanie	1	1
podaná obžaloba	96	126
dohoda o vine a treste	31	31
- počet výziev prokurátora	9	9
- počet návrhov obvinených a obhajcov	12	12
- počet konaní o dohode	31	31
- počet uzavretých dohôd	31	31
- počet uzavretých dohôd súdom	24	24

ZAŤAŽENOSŤ PROKURÁTORA V PRÍPRAVNOM KONANÍ

	Počet prokurátorov	Nápad	Počet vecí na jedného prokurátora
2004	7	460	66
2005	9	294	32
2006	16	429	27

Údaje o využívaní prostriedkov podľa štvrtého až šiesteho dielu IV. hlavy a podľa V. hlavy Trestného poriadku

- domová prehliadka (§ 100) - 72
- prehliadka iných priestorov a pozemkov (§ 101) – 62

- vstup do obydlija (§ 103 - § 105) – 1
- kontrolovaná dodávka (§ 112) – 1
- predstieraný prevod (§ 112) – 1
- sledovanie osôb a vecí (§ 113) – 39
- vyhotovovanie obrazových, zvukových alebo obrazovo-zvukových záznamov (§ 114) – 72
- odpočúvanie a záznam telekom. prevádzky (§ 115) – 311
- uskutočnená telekomunikačná činnosť (§ 116) – 47
- použitie agenta (§ 117) – 68
- dožiadanie do banky – 149

Základné údaje o činnosti a zaťažnosti prokurátora a o spôsobe vybavenia vecí v konaní pred súdom

- počet odsúdených osôb : 113
- počet oslobodených osôb : 4
- počet osôb, kde súd schválil dohodu o vine a treste – 24
- počet vecí, ktoré súd vrátil prokurátorovi na konanie o dohode o vine a treste – 2
- počet osôb, ktorým bolo zastavené trestné stíhanie – 2
- počet osôb, ktorým bolo postúpené trestné stíhanie – 2
- počet vecí, ktoré súd vrátil prokurátorovi na došetrenie – 6

Vo všeobecnosti ku korupčným trestným činom je možné konštatovať, že k zisťovaniu a usvedčovaniu korupčnej trestnej činnosti doposiaľ nebývalou mierou prispeli občania, či už ako oznamovatelia trestných činov korupcie, svedkovia v trestnom konaní alebo v procesnom postavení agentov. Ako príklad spolupráce občanov pri odhaľovaní a dokazovaní trestných činov korupcie je možné spomenúť prípady trestne stíhaného sudcu okresného súdu, prokurátorov okresnej prokuratúry, primátorov miest, starostov obcí, prednostu krajského pozemkového úradu, prednostu odboru krajského úradu, lekárov a ďalšie.

Aj napriek zvýšeniu počtu trestne stíhaných a obžalovaných osôb z trestných činov korupcie, je možné konštatovať, že páchanie tejto trestnej činnosti má aj naďalej vysoko latentný charakter a z tohto pohľadu je nemožné čo i len odhadom určiť skutočný rozsah tohto druhu trestnej činnosti v Slovenskej republike.

Zo skúseností z minuloročnej činnosti ÚŠP v tejto oblasti je zrejmé, že korupcia existuje tak v oblasti štátnych orgánov – štátna správa, samospráva, polícia, súdnictvo, prokuratúra, ale aj v súkromnej sfére, a to v obchodno-právnych vzťahoch a občiansko-právnych vzťahoch.

Spoluprácu s jednotlivými odbormi Úradu boja proti korupcii Policajného zboru SR je možné hodnotiť pozitívne, je však potrebné aj naďalej venovať pozornosť zvyšovaniu odbornosti policajtov špecializujúcich sa na trestné činy korupcie.

V číselnom vyjadrení došlo pri trestných činoch korupcie k radikálnemu nárastu počtu stíhaných a obžalovaných osôb.

Kým v roku 2004 bolo v Slovenskej republike pre vyššie uvedené trestné činy stíhaných 136 osôb a obžalovaných 71 osôb, v roku 2005 /t.j. po prvom celom roku fungovania ÚŠP/ to bolo v rámci Slovenskej republiky 216 stíhaných osôb a 134 obžalovaných osôb.

Aj napriek krátkosti trvania existencie Špeciálneho súdu a Úradu špeciálnej prokuratúry, štatistické údaje za roky 2005 a 2006 potvrdzujú efektívnosť činnosti /z kvantitatívneho aj kvalitatívneho pohľadu/ a opodstatnenosť existencie oboch inštitúcií.

Efektívnosť využívania prostriedkov vynakladaných z verejných zdrojov je potrebné posudzovať nielen v kontexte priamych nákladov súvisiacich so zriadením oboch inštitúcií /kapitálové náklady/, ale aj v kontexte zabránených škodlivých následkov odhalenej trestnej činnosti narúšajúcej hospodársku súťaž, hospodársky rozvoj, stabilitu demokratických inštitúcií a morálne základy spoločnosti, ako aj nezávislosť a integritu štátnych orgánov.

V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že špecializované zložky Prezídia Policajného zboru Slovenskej republiky na boj proti uvedeným formám trestnej činnosti a Úrad špeciálnej prokuratúry môžu efektívne fungovať len a výlučne za súčasnej existencie Špeciálneho súdu.

Tu sa však žiada zdôrazniť, že zriadenie Špeciálneho súdu nemožno považovať za akúsi prezumpciu nespoľahlivosti a neserióznosti sudcov okresných a krajských súdov, ale treba ho chápať ako opatrenie smerujúce k eliminácii akýchkoľvek možných prepôjení a rizík ovplyvňovania v miestnych pomeroch, čo robí boj proti korupcii a organizovanému zločinu účinnejším.

Praktické skúsenosti a poznatky z pôsobenia v Úrade špeciálnej prokuratúry oprávňujú vytvorenie záveru o opodstatnenosti a potrebe zachovania Špeciálneho súdu a Úradu špeciálnej prokuratúry. Je možné konštatovať, že u podstatnej časti verejnosti ako aj novinárskej obce došlo za pomerne krátku dobu k zmene postoja k činnosti orgánov špecializovaných na boj proti korupcii a organizovanému zločinu a k ich aktívnejšiemu prístupu k spolupráci s nimi.

V personálnej oblasti bude predovšetkým potrebné personálne doplniť stav prokurátorov úradu špeciálnej prokuratúry na plánovaný stav 25. Zvýšený počet prokurátorov umožní ešte hlbšiu špecializáciu, intenzívnejší dozor nad dodržiavaním zákonnosti v prípravnom konaní, častejší kontakt s vyšetrovateľmi, možnosť účasti na vyšetrovacích úkonoch.

Špeciálny súd a Úrad špeciálnej prokuratúry svojou doterajšou činnosťou preukázali, že sa stali jedným z nosných článkov orgánov Slovenskej republiky zameraných na boj s najzávažnejšími formami kriminality. V spolupráci s jednotlivými odbormi boja proti korupcii Policajného zboru dosiahli pozoruhodné výsledky pri odhaľovaní a trestnom stíhaní všetkých foriem korupcie. Boj s korupciou na miestnej úrovni (bez existencie špecializovaných policajných orgánov, Úradu špeciálnej prokuratúry a Špeciálneho súdu) nebol

nikdy v minulosti taký efektívny, ako je to v súčasnosti. Pre názorné potvrdenie týchto konštatovaní stojí za zmienku uviesť niekoľko príkladov rozhodnutých trestných vecí.

PRÍPADOVÁ ŠTÚDIA 1

Po podaní obžaloby prokurátorom Úradu špeciálnej prokuratúry GP SR Špeciálny súd uznal vinného Ing. Ladislava G., nar. 13.12.1953, uznal vinného zo spáchania trestného činu prijímania úplatku a inej nenáležitej výhody podľa § 160a ods. 1, ods. 2 Trestného zákona a z trestného činu podplácania podľa § 161a ods. 1, ods. 2 Trestného zákona, pretože v bode 1) dňa 9. 5. 2005 v čase o 14.45 h v Trnave vo funkcii prednostu Krajského pozemkového úradu v Trnave požadoval cez nestotožneného sprostredkovateľa od Miroslava Sýkoru úplatok vo výške 10 Sk za m² pozemku (v prepočte 2 659 030 Sk) za to, že vo svojej právomoci vydá pre spoločnosť S REAL Holding s.r.o. kladné rozhodnutie k návrhu na nepoľnohospodárske použitie poľnohospodárskej pôdy na plánovanú výstavbu priemyselného parku v katastri obce Šoporňa a následne dňa 27. 5. 2005 v čase o 15.35 h prevzal v priestoroch uvedenej spoločnosti od Miroslava Sýkoru úplatok vo výške 1 500 000 Sk, v bode 2) dňa 27.5.2005 o 15.00 h v Šali z pozície prednostu Krajského pozemkového úradu starostovi obce Šoporňa ponúkol úplatok vo výške 300 000 Sk slovami „vieš, mám takú ponuku, poďme ďalej, máš vypnutý mobil, lebo nás môžu odpočúvať, vieš, mám takú ponuku od toho chalana z tej firmy, pre ktorú by si mal dať to rozhodnutie, že nám dá po 300 000 Sk, ak nebudú s tým žiadne problémy.“ Za to bol odsúdený k úhrnnému trestu odňatia slobody vo výmere 7 rokov so zaradením do I. NVS a k peňažnému trestu vo výmere 150.000 Sk.

PRÍPADOVÁ ŠTÚDIA 2

Po podaní obžaloby prokurátorom Úradom špeciálnej prokuratúry GP SR Špeciálny súd uznal vinného JUDr. Samuela L. z trestného činu prijímania úplatku a inej nenáležitej výhody podľa § 160a ods. 1 Trestného zákona. Menovaný vo funkcii primátora mesta Veľký Meder potom, čo mesto Veľký Meder dňa 2. februára 2005 vydalo stanovisko s výhradami voči nájomnej zmluve medzi mestom Veľký Meder a spoločnosťou APOLLON s.r.o. zo dňa 30. 6. 2003, ktoré bolo oznámené konateľovi spoločnosti Štefanovi Borošovi sa v presne nezistený deň s menovaným stretol za účelom konzultácie vzniknutej situácie a počas rozhovoru o možnostiach riešenia námietok ho ubezpečoval, že všetko sa dá vyriešiť a prisľúbil, že v tejto veci sa pokúsi ovplyvniť poslancov Mestského zastupiteľstva a tým doceliť, aby nájomná zmluva nebola vypovedaná, za čo ako protihodnotu žiadal prevod pozemkov na svoju osobu. Keď mu Štefan Boroš povedal, že nevlastní pozemky vyššej hodnoty, Samuel L. žiadal finančnú protihodnotu vo výške 500 000 Sk a dňa 30. marca 2005 v Zemianskej Olči v reštaurácii pri čerpacjej stanici HOFFER prevzal od Štefana Boroša 300.000,-Sk. Za to bol odsúdený na trest odňatia slobody vo výmere 32 mesiacov so zaradením do I. NVS a zároveň mu bol uložený peňažný trest vo výmere 300 000 Sk.

PRÍPADOVÁ ŠTÚDIA 3

Po podaní obžaloby prokurátorom Úradu špeciálnej prokuratúry GP SR Špeciálny súd uznal vinných Michala S. a Luboša M., bývalých príslušníkov Policajného zboru SR z trestného činu prijímania úplatku a inej nenáležitej výhody podľa § 160 ods. 2, ods. 3 písm. b) Trestného zákona v súbehu s trestným činom

zneužívania právomoci verejného činiteľa podľa § 158 ods. 1 písm. a) Trestného zákona spáchaný formou spolupáchateľstva podľa § 9 ods. 2 Trestného zákona za to, že v služobnom pomere príslušníkov PZ dňa 10. 2. 2004 v čase medzi 17.30 h až 18.00 h v Bratislave na Gagarinovej ulici zastavili osobné motorové vozidlo zn. Opel Astra, ktorého vodičom bol Marek Jurštík a od tohto žiadali a prijali úplatok 500 Sk za zdržanie sa prejednávania priestupku proti bezpečnosti a plynulosti cestnej premávky, za to boli odsúdení k trestu odňatia slobody vo výmere 18 mesiacov každý zvlášť s podmieneným odkladom na skúšobnú dobu vo výmere 2 rokov. Zároveň im bol uložený peňažný trest vo výmere 10 000 Sk každému zvlášť.

PRÍPADOVÁ ŠTÚDIA 4

Po podaní obžaloby prokurátorom Úradom špeciálnej prokuratúry GP SR Špeciálny súd uznal vinných RNDr. Pavla B., CSc z trestného činu prijímania úplatku a inej nenáležitej výhody podľa § 160a ods. 1, ods. 2 Trestného zákona a Jaroslava Š. z trestného činu prijímania úplatku a inej nenáležitej výhody podľa § 160a ods. 1, ods. 2 Trestného činu spáchaného formou pomoci podľa § 10 ods. 1 písm. c) Trestného zákona, pretože Jaroslav Š. ako sprostredkovateľ v presne nezistenom dni okolo 10. januára 2004 v Bratislave pri stretnutí Ing. arch. Pavlom Kollárom, predsedom Predstavenstva obchodnej spoločnosti IN a.s, od tohto žiadal úplatok 5 mil. Sk pre RND. Pavla B. CSc v postavení starostu Mestskej časti Bratislava – Rača, za to, že vydá súhlasné stanovisko k investičnej činnosti k výstavbe nových bytových domov. Pri osobnom stretnutí a dňa 14. 1. 2004 RNDr. Pavol B. CSc verbálne potvrdil, že žiada vyplatenie sumy rovnajúcej sa 5 % z predpokladaného zisku 100 mil. Sk spoločnosti INVEST IN. Za to boli odsúdení RNDr. Pavol B. CSc k trestu odňatia slobody v trvaní 5 rokov so zaradením do I. NVS,

zákazu činnosti na 7 rokov a peňažnému trestu 500 000 Sk. Jaroslav Š. bol odsúdený k trestu odňatia slobody na 4 roky a 6 mesiacov so zaradením do I. NVS.

PRÍPADOVÁ ŠTÚDIA 5

Po podaní obžaloby prokurátorom Úradu špeciálnej prokuratúry GP SR bol Špeciálny súd uznáný vinný MUDr. Pavol P. za trestný čin prijímania úplatku a inej nenáležitej výhody podľa § 160a ods. 1 Trestného zákona za to, že v 38 skutkoch v období rokov 2001 až 2005 ako primár Ortopedického oddelenia nemocnice s poliklinikou v Trenčíne žiadal od pacientov úplatky vo výške od 15 000 Sk do 100 000 Sk za vykonanie operácie kĺbov, za čo bol odsúdený k trestu odňatia slobody vo výmere 2 roky so zaradením do I. NVS. Taktiež mu bol uložený peňažný trest vo výmere 600 000 Sk a trest zákazu činnosti na 4 roky.

PRÍPADOVÁ ŠTÚDIA 6

Po podaní obžaloby prokurátorom Úradu špeciálnej prokuratúry GP SR bol Špeciálny súd uznáný vinným Jozef P., za trestný čin prijímania úplatku a inej nenáležitej výhody podľa § 160a ods. 1 Trestného zákona, pretože ako primátor mesta Čadca dňa 7. novembra 2005 vo svojej kancelárii žiadal úplatok vo výške 1,5 milióna Sk od konateľa spoločnosti Nefretiti s.r.o. Romana Žigmunda za bezodkladné zaplatenie faktúr vystavených touto spoločnosťou za vykonanie prác v prospech mesta Čadca na priemyselný park a dňa 18. 11. 2005 o 10.45 h v Žiline vo svojom osobnom motorovom vozidle požadovaný úplatok od Romana Žigmunda vo výške 1,5 milióna Sk prevzal. Za to bol odsúdený k trestu odňatia slobody

vo výmere 3 rokov so zaradením do I. NVS a bol mu tiež uložený peňažný trest vo výške 500 000 Sk.

PRÍPADOVÁ ŠTÚDIA 7

Po podaní návrhu na schválenie dohody o vine a treste prokurátorom Úradu špeciálnej prokuratúry GP SR Špeciálny súd schválil dohodu o vine a treste a Doc. Ing. Jiří P. CSc bol uznaný vinným zo zločinu prijímania úplatku podľa § 329 ods. 1 Trestného zákona. Tohto sa dopustil tým, že v presne nezistený deň v mesiaci január 2006 v priestoroch Fakulty chemickej a potravinárskej technológie STU v Bratislave počas opravy laboratórnych protokolov navrhol študentke Martine Slezákovej, že lepšia známka na zápočte sa dá vybaviť tak, že keď príde večer k nemu, otvorí si víno a budú sa muchlovať. Následne dňa 17. mája 2006 počas zápočtu menovanej povedal, že ju vyhodí zo zápočtu, ak nebude nič vedieť. Dňa 14. júna 2006 v čase od 16.20 h do 17.38 h v kancelárii č. 230 na uvedenej fakulte, keď menovaná vedomostne nevyhovela požiadavkám na udelenie zápočtu, požiadal ju o poskytnutie sexuálneho rozptýlenia na získanie zápočtu, na čo sa menovaná zľakla a z kancelárie odišla. Keď ju na schodoch dobehol tak jej do výkazu o štúdiu tak jej zapísal zápočet s hodnotením dobre. Za to bol odsúdený k trestu odňatia slobody vo výmere 2 rokov s podmieneným odkladom na skúšobnú dobu 5 rokov.

PRÍPADOVÁ ŠTÚDIA 8

Zriadenie a činnosť Úradu špeciálnej prokuratúry sú vysoko pozitívne hodnotené i v zahraničí. Osobitne je potrebné poukázať na hodnotenie Skupiny štátov proti korupcii – GRECO, hodno-

tenie Výboru Rady Európy na boj proti praniu špinavých peňazí MONEYVAL a na hodnotiacu správu Pracovnej skupiny OECD na boj proti podplácaniu zahraničných verejných činiteľov v medzinárodných obchodných transakciách. OECD priamo odporučilo slovenskej vláde materiálne, technicky, finančne a ľudskými zdrojmi podporiť činnosť Špeciálneho súdu a Úradu špeciálnej prokuratúry. Súčasnú vedúcu štátu reprezentované časťou politického koaličného spektra otvorilo otázku potrebnosti existencie Špeciálneho súdu a Úradu špeciálnej prokuratúry v kontexte porovnania vynakladaných prostriedkov k počtu odsúdených trestných vecí, resp. páchatelov. Je snaha poukázať pseudo argumentami na akúsi neústavnosť uvedených inštitúcií a neústavnosť vytvárania dvoch skupín sudcov a prokurátorov diferencovaných príplatkami k základným platom a z toho vyplývajúcej štátnej korupcie zvýhodnených sudcov a prokurátorov smerujúcej k tomu, aby rozhodovali podľa želania a vôle politikov. Tieto názory pramenia pravdepodobne zo strachu a bezmocnosti priameho zasahovania do rozhodovacej činnosti Špeciálneho súdu a tým vytvárania situácie vlastného ohrozenia a politickej existencie. Zároveň bol daný priestor na to, aby Špeciálny súd a Úrad špeciálnej prokuratúry v nezmenenej podobe ďalej pracoval a svojimi výsledkami si písal vlastné vysvedčenie.

PRAMENE

1. Správa o činnosti prokuratúry Slovenskej republiky za rok 2005
2. Správa o činnosti prokuratúry Slovenskej republiky za rok 2006
3. Trestný poriadok /zák.č. 301/2005/
4. Trestný zákon /zák. č 300/2005/
5. Zák. č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov
6. Zák. č. 154/2001 Z.z. o prokurátoroch a právnych čakateloch prokuratúry
7. Zák. č. 458/2003 Z. z. o zriadení Špeciálneho súdu a Úradu špeciálnej prokuratúry
8. JUDr. Ján Šanta, PhD.: Rozdiely a spoločné znaky právnej úpravy postavenia agenta v trestnoprávných normách Slovenskej republiky a Českej republiky.
9. JUDr. Maroš Žilinka: Spolupracujúca osoba a procesné postupy podľa
10. Trestného poriadku, Justičná revue 5/2007.
11. JUDr. Patrik Príbelský: Policajná provokácia v Slovenskej republike, Trestní právo 2/2004.

Vznik této publikace podpořila Nadace OSF Praha v rámci programu
East East: Partnership Beyond Border

Nevládní organizace Transparency International - Česká republika je jednou z více než 90 poboček mezinárodní sítě Transparency International. Posláním TIC je zjišťovat stav korupce v ČR a svou činností aktivně přispívat k jejímu systémovému omezení.

WWW.TRANSPARENCY.CZ

978-80-87123-02-7